

MAN BOOKER PREMIJA

ROMANAS

ŠVIESULIAI

ELEANOR CATTON

baltos lankos

Eleanor Catton

Šviesuliai

romanas

Iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė-Bernotienė

baltos lankos

Pastaba skaitytojams

Saulės ir planetų padėties šioje knygoje nustatytos astronomiškai. Tai reiškia, kad čia atsižvelgiama į dangaus reiškinių, vadinamą *precesija*, kai pavasario lygiadienis, astrologinis Grinvičo dienovidinio atitikmuo, slenka. Pavasario lygiadienis (pietų platumose – rudens) anksčiau ateidavo Saulei esant Avino žvaigždyne, pirmajame ženkle. Dabar jis ateina Saulei esant Žuvyse, dvyliktajame ženkle. Kaip pastebės šios knygos skaitytojai, kiekvienas Zodiako ženklas atitinkamai „įvyksta“ maždaug mėnesiu vėliau, negu įprasta pagal populiariąją informaciją. Šia pataisa nenorime reikšti nepagarbos populiariajai informacijai, tačiau pastebime, jog ši klaida laikosi dėl to, kad nepaisoma faktinio devyniolikto amžiaus dangaus skliauto, be to, drįstame įtarti, kad toks užsispyrimas vadintinas Žuvišku; tai bruožas, tiesiog tobulai nusakantis žmones, gimusius *Žuvų amžiuje* – veidrodžių, išūlumo, instinktų, dvynių ir slėpinių amžiuje. Toks įvaizdis mums malonus. Jis dar labiau patvirtina mūsų tikėjimą, kiek daug lemia bekraštis, visažinis
begalinis dangus.

Merkurijus Šaulyje

Kur į Hokitiką atvyksta svetimšalis, sutrukdomas slaptas pasitarimas, Volteris Mūdis nuslepia neseną prisiminimą, o Tomas Balfuras pradeda pasakojimą.

Atrodė, lyg dvylika vyrų „Karūnos“ viešbučio rūkomajame susitiko atsitiktinai. Jų laikysena ir apranga taip skyrėsi – surdutai, frakai, Norfolko švarkai su raginėmis sagomis, geltonas moleskinas, batistas ir diagonalas, – kad tai galėjo būti dvylika pakeleivių traukinio vagonė, kiekvienas vykstantis vis į kitą kvartalą miesto, kuriame pakaks rūko ir potvynių jiems atsiskirti; kiekvienas vyriškis taip išraiškingai susikaupęs įdėmiai skaitė laikraštį, pasilenkęs kratė pelenus į židinį ar išskėstais pirštais rėmėsi į žalią audinį, ruošdamasis biliardo smūgiui, kad visi kartu netgi skleidė būtent tokią kūnišką tylą, kokią aptiksi vėlyvą vakarą keleiviniame geležinkelyje, tik čia ją slopino ne šnarantys ir bildantys vagonai, bet sodriai teškantis lietus.

Taip pasirodė ponui Volteriui Mūdžiui, sustojusiam tarpduryje ir ranka pasirėmusiam į staktą. Jis nesudrumstė jokio asmeniško pasitarimo – pokalbis nuščiuvo, vos vyrai išgirdo jo žingsnius koridoriuje; kai jis atvėrė duris, kiekvienas iš dvylikos jau buvo ėmėsi savo reikalų (biliardo žaidėjai – gana nedrausmingai, nes buvo pamiršę, kurio eilė), taip nuodugniai demonstruodami susikaupimą, kad jam įžengus vidun nė vienas net nepakėlė akių.

Vyrai taip griežtai ir kaip vienas nekreipė į jį dėmesio, kad ponas Mūdis būtų galėjęs net imti smalsauti, jei tik nebūtų jautęsis kaip nesavas kūniškai ir dvasiškai. Tačiau buvo sudirgęs ir negalavo. Iš anksto žinojo, kad kelionė į Vakarų Kenterberį blogiausiu atveju gali baigtis mirtimi – begalinis kunkuliuojančio vandens ir purslų griovys, kurio pabaiga – sutalžytose kapinaitėse Hokitikos nerijoje, bet tokiems siaubams, kokių iš tikrųjų patyrė, jis nebuvo pasirengęs ir vis dar neįstengė apie juos kalbėti netgi pats su savimi. Mūdis iš prigimties nepakentė bet kokių savo trūkumų – baimė ir liga jį grėždavo vidun – ir dėl šios

priežasties, nors tai buvo visiškai jam nebūdinga, nesugebėjo įvertinti nuotaikos, tvyrančios kambaryje, į kurią ką tik įžengė.

Iš prigimties Mūdis buvo smalsus ir dėmesingas. Jo pilkos akys buvo didelės ir skvarbios, o švelni vaikiška burna paprastai papūsta, rodant mandagų susirūpinimą. Plaukai linę kietai suktis – jaunystėje garbanos krito ant pečių, bet dabar jis kirpdavosi labai trumpai, perskirdamas šone, ir susišukuodavo glotniai, pasitėpęs saldžiai kvėpiančia pomada, auksinius plaukus patamsinančia iki rudo žvilgesio. Kakta ir skruostai kampuoti, nosis tiesi, oda lygi. Beveik dvidešimt aštuonerių, judesiai dar greiti ir tikslūs, laikysena šelmiškai, tyrai žvitri, nei lengvaticė, nei klastinga. Jis priminė diskretišką ir sumanų liokajų, todėl dažnai užsitarnaudavo mažakalbių pasitikėjimą arba būdavo kviečiamas tarpininkauti žmonėms, su kuriais ką tik susipažino. Trumpai tariant, jo išorė labai mažai ką rodė apie jo paties būdą, tačiau kitus tučtuojau masindavo pasitikėti.

Mūdis neįsijuto, kokio pranašumo jam teikia ši nepastebima gracija. Kaip dauguma išskirtinio grožio žmonių, buvo įdėmiai apžiūrėjęs savo atspindį ir tam tikra prasme geriausiai save pažino iš išorės – kuria nors minčių kertele visada suvokdavo save iš šalies. Buvo daugybę valandų praleidęs savo asmeninės drabužinės nišoje, kur veidrodys jo atvaizdą rodė trigubą – profiliu, pusiau profiliu ir iš priekio; Van Deiko Karolis, nors neprilygstamai išvaizdesnis. Užsiėmimas buvo slaptas, tikriausiai būtų jo išsigynęs – juk kaip visuotinai mūsų amžiaus moraliniai pranašai smerkia savityrą! Lyg pats su savimi nebūtumei niekaip susijęs – lyg savęs apžiūrinėjimo veiksmas nebūtų toks pat subtilus, įtemptas ir amžinai kintamas kaip bet koks ryšys tarp sielų dvynių. Šitaip gilindamasis, Mūdis ne tiek garbstė pats savo grožį, kiek jį valdė. Kaskart, pastebėjęs savo atspindį vitrinoje ar lango stikle sutemus, tikrai mažumėlę suvirpėdavo iš pasitenkinimo – bet taip, kaip pasijustų inžinierius, netyčia užtikęs savo kurtą mechanizmą ir pamatęs, koks šis nuostabus, žvilgantis, tinkamai suteptas ir veikias lygiai taip, kaip ir numatyta.

Dabar jis regėjo save sustingusį rūkomojo tarpduryje ir suprato, kad jo išvaizda spinduliuoja tobulą savitvardą. Beveik drebėjo iš nuovargio, pilvą it švinas slėgė siaubas, jautėsi stebimas, net užguitas, jį krėtė šurpas. Mandagiai, atsainiai ir pagarbiai nužvelgė kambarį. Tas atrodo lyg atstatytas iš atminties po ilgo laiko, per kurią daug kas pamiršta

(metaliniai malkų laikikliai, užuolaidos, derama atbraila aplink židinį), bet smulkmenos išliko: pavyzdžiui, velionio Princo konsorto portretas, iškirptas iš žurnalo ir batų vinukais pritvirtintas prie sienos, išeinančios į kiemą; siulė per biliardo stalo, kuri Sidnėjaus uoste perpjovė pusiau, kad lengviau išvertų kelionę, vidurį; krūva senų laikraščių ant sekretero, kurių plonus, murzinius puslapius nučiupinėjo daugybė rankų. Per mažus langelius abiejose židinio pusėse buvo matyti viešbučio vidinis kiemas – pelkėtas sklypas, primėtytas dėžių ir rūdijančių statinių, kurių nuo gretimų kiemų skyrė vien krūmai ir žemi paparčiai; šiaurėje – eilės vištidižių, kurių duris nuo vagių saugojo grandinės. Kitapus tos neaiškios ribos buvo matyti už kito kvartalo rytų pusėn tarp namų drykstančios skalbinių virvės, su oro tarpais sukrauti rąstai, kiaulidės, gelžgalių ir skardos krūvos, sulūžę lopšiai ir latakai – viskas apleista arba bent aplūžę. Kai laikrodis išmušė vėlyvą prieblandos valandą, visos spalvos staiga, regis, neteko sodrumo; lijo stipriai, ir per banguotą stiklą kiemas rodėsi išblyškęs ir išblukęs. Viduje spirito lempelės, tokios blyškios, kad net dar labiau pabrėžė visą kambario nykumą, dar nebuvo pakeitusios jūros spalvos blėstančios dienos šviesos.

Žmogui, pripratusiam prie savo klubo Edinburge, kur viskas švyti raudonais ir auksiniais atspalviais, kur kimšti krėslai net žvilga išsipūtę – kaip ir ant jų sėdintys džentelmenai, kur vos įėjusius apvelka švelniais chalatais, maloniai dvelkiančiais anyžiais ar mėtomis, kur paskui vos pirštelį kyštelėjęs prie skambučio virvelės gali išsikviesti butelį bordo ant sidabrinio padėkliuko, čia atrodė nelinksma. Bet Mūdis buvo ne iš tų, kurie raukosi, kai aplinka neatitinka jų standartų; šiurkštus ir paprastas kambarys jį tik vertė gūžtis viduje – kaip turtuolis žengia į šalį ir sustingsta, gatvėje užkalbintas elgetos. Švelni jo veido išraiška apsidairius neapsiblausė, bet viduje kiekviena smulkmena – murzino vaško kaugė po šia žvake, apdulkėjęs anos taurės kraštelis – vertė jį vis labiau užsisklęsti ir dar labiau pastirusiu kūnu pasitikti šią sceną.

Toks pasibjaurėjimas, kad ir nesąmoningas, rodė ne tiek tarp turtuolių paplitusias nuostatas – iš tiesų Mūdis buvo tik šiek tiek pasiturintis ir dažnai šelpdavo monetomis vargetas, nors (reikia pripažinti) tuomet jį dažnai užplūsdavo pasitenkinimas savo dosnumu, – kiek tai, kad žmogus tiesiog buvo išmuštas iš vėžių ir dabar, niekam nematant, vargais negalais stengėsi atgauti pusiausvyrą. Juk čia, šiaip ar taip, – aukso

miestas, ką tik išdygęs tarp džiunglių ir bangų mūšos piečiausiame civilizuotojo pasaulio užkampyje; jokios prabangos jis ir nesitikėjo.

Iš tiesų vos prieš šešias valandas, plaukdamas barku, atgabenusiu iš Port Čalmerso į laukinį Pakrantės užkampį, Mūdis išvydo tokį neįtikėtiną ir sukrečiantį reginį, kad suabejojo viskuo, dėl ko buvo tikras. Toji scena vis dar jo neapleido – lyg sąmonės kampe būtų atšautos ir prasi-
vėrusios durys, ir prasiskverbusi pilkšva šviesa, o jis dabar nebeįstengtų susigrąžinti tamsos. Reikėjo daug pastangų vien tam, kad neleistų toms durims atsilapoti dar plačiau. Esant tokios jautrios būklės, bet kas neįprasta ar nepatogu buvo kaip asmeninis įžeidimas. Atrodė, kad visa ta niūri scena jam prieš akis atkartoja išmėginimą, kurį jis taip neseniai patyrė, ir jis atšlijo nuo jos, kad mintys nesuktų ta linkme ir negrįžtų į praeitį. Panieka duoda naudos. Suteikia tvirtą atskaitos tašką, taisyklin-
gumą, kuriuo galima remtis ir pasijusti saugiai.

Kambarį jis pavadino liūdnu, menku, niūriu ir, šitaip aptvėręs są-
monę nuo baldų, atsigrėžė į dvylika žmonių. Išvirkščias panteonas, pa-
galvojo, o pažvelgęs į juos iš aukšto vėl pasijuto tvirtėliau.

Vyrai buvo įdegę saulėje ir nugairinti vėjų kaip ir visi naujakuriai, lūpos sukepusios iki baltumo, laikysenoje justi skurdas ir netektys. Du iš jų buvo kinai, apsitaisę vienodais drobiniais batais ir ilgais pilkais medvilniniais marškiniais; jiems už nugarų – čiabuvis maoris žalsvai melsvo-
mis vijomis ištatuiruotu veidu. Kitų kilmės Mūdis negalėjo nuspėti. Dar nesuprato, kaip kasyklose žmogus pasensta per kelis mėnesius: žvalgy-
damasis po kambarį manėsi esąs jauniausias iš susirinkusiųjų, nors iš tikrųjų daugelis buvo jo bendraamžiai ar jaunesni. Jų jaunystės švitesys buvo išblėšęs. Jie amžinai liks susisukę, neramūs, irzlūs, papilkėjusiais kūnais ir kosės dulkėmis į rudas delnų linijas. Mūdžiui jie atrodė šurkštūs, net senamadiški; jam jie atrodė nereikšmingi žmonės – nesvarstė, ko jie tokie nuščiuvę. Norėjo brendžio, atsisėsti ir užsimerkti.

Įėjęs akimirką pastovėjo tarpduryje, laukdamas, kad kas nors pa-
sitiktų, bet kai niekas jo nei pasveikino, nei pavarė, žengė dar žings-
nį pirmyn ir paskui save tyliai uždarė duris. Netvirtai nusilenkė lango pusėn, paskui vėl – židinio pusėn, šitaip prisistatydamas visiems iškart, tada nuėjo prie staliuko šone ir ėmė maišyti gėrimus iš grafinų, tam čia ir sustatytų. Išsirinko cigarą ir nupjovė jo galą; įsikandęs vėl atsigrėžė į kambarį ir nužvelgė veidus. Niekas, regis, nė per plauką juo nesidomėjo.

Jam tai tiko. Atsisėdo vieninteliame laisvame krėsle, prisidėgė cigarą ir atsilošė, tyliai atsidadamas kaip žmogus, kuris jaučiasi bent sykį tikrai nusipelnęs kasdienių patogumų.

Pasitenkinimas ilgai netruko. Vos jam ištiesus kojas ir sukryžius kulkšnis (druska ant kelnių išdžiūvo į akis krintančiais baltais dryžiais), jam iš dešinės sėdėjęs vyras pasilenkė krėsle, pamojavo cigaro galu ir tarė:

– Klausyk: tamsta turi reikalų čia, „Karūnoje“?

Paklausta gana tiesmukai, bet Mūdzio išraiškoje to negalėjai įžiūrėti. Jis mandagiai palenkė galvą ir paaiškino išties apsisotojės viršuje, mat tą patį vakarą atvykęs į miestą.

– Nori pasakyti, ką tik iš laivo?

Mūdis vėl linktelėjo ir patvirtino būtent tai ir norėjęs pasakyti. Kad anam nepasirodytų nešnekus, pridūrė atplaukęs iš Port Čalmerso, ketinąs išmėginti laimę aukso kasyklose.

– Gerai, – atsakė anas. – Gerai. Aptikta naujų vietų pajūryje – jų ten pilna. Juodasis smėlis – štai ką visi šaukia, juodasis smėlis Čarlstono pusėje; jis į šiaurę nuo čia, žinoma, tas Čarlstonas. Nors net ir tarpeklėje gerai uždirbtum. Turi bičiulį ar atplaukei pats vienas?

– Vienas, – atsakė Mūdis.

– Be ryšių! – tarė anas.

– Na, – atsakė Mūdis, vėl pats stebėdamasis savo žodžiais, – ketinu pats susikrauti turtus, ir tiek.

– Be ryšių, – pakartojo anas. – Ir be reikalų – tamsta neturi reikalų čia, „Karūnoje“?

Kaip nemandagu – dusyk klausti to paties, bet žmogus atrodė nuoširdus, net išsiblaškęs, pirštais plekšnojo į liemenės atlapą. Galbūt, pagalvojo Mūdis, jis tiesiog nepakankamai aiškiai atsakė. Tarė:

– Mano reikalai šiame viešbutyje – tiesiog pailsėti. Per kitas kelias dienas imsiu klausinėti apie kasyklas – kuriose upėse plauti, kurie slėniai išdžiūvę – ir susipažinsiu su auksakasio gyvenimu, taip sakant. Ketinu pagyventi „Karūnoje“ savaitę, o paskui leistis kelionėn į salos gilumą.

– Tai anksčiau kasęs nesi.

– Ne, pone.

– Nė spalvos neregėjęs?

– Tik pas juvelyrą – ant laikrodžio ar ant sagties; gryo niekada.

– Bet juk svajoji apie jį, gryną! Svajoji apie jį – kaip klūpai vandenyje ir sijoji iš žvyro metalą!

– Matyt... na, kad ne, – prisipažino Mūdis.

Išraiškinga pašnekovo kalbėsena jį glumino: nors vyriškis atrodė išsiblaškęs, kalbėjo su įkarščiu, su beveik įžūlia energija. Mūdis apsidairė, tikėdamasis supratingai susižvalgyti su kuriuo nors kitu, bet niekas nežiūrėjo jam į akis. Kostelėjo ir pridūrė:

– Matyt, svajoju apie tai, kas būna paskui, – tai yra apie tai, kur auksas veda, kuo virsta.

Aną toks atsakymas, regis, pradžiugino.

– Atvirkščia alchemija, štai kaip aš tai vadinu, – pasakė jis, – tai yra visa tai – aukso paieškas. Atvirkščia alchemija. Matai – transformacija – ne į auksą, bet iš jo...

– Skambiai pasakyta, pone. – Mūdis tik daug vėliau sumojo, kad toks palyginimas taikliai derėjo su jo paties neseniai įsivaizduotu išvirkščiu panteonu.

– O kai imsi klausinėti, – įnirtingai linkčiodamas tęsė anas, – kai imsi klausinėti – tikriausiai klausi vietinių: kokiais kastuvais, kokiais latakais; iš kur žemėlapiai ir daiktai.

– Taip, būtent. Ketinu gerai pasiruošti.

Žmogus atsilošė krėse, aiškiai labai pralinksminas.

– Visą savaitę gyventi „Karūnos“ viešbutyje – vien tam, kad pasiklausinėtum! – Sukrykštė iš juoko. – O tada dvi savaites voliosiesi purve, kad atsipirktų!

Mūdis sukeitė kojas. Nebuvo nusiteikęs atsakyti pašnekovui taip pat energingai, bet buvo pernelyg griežtai išauklėtas, kad leistų sau elgtis nemandagiai. Galėjo tiesiog atsiprašyti už prastą nuotaiką, paaiškinti kaip nors neaiškiai negaluojęs – pašnekovas atrodė visai malonus, plekšnojo pirštais, linksmai kvatojo, – bet Mūdis nebuvo pratęs atvirauti su nepažįstamaisiais, juolab kitam vyrui prisipažinti sergąs. Viduje nusi-purtė ir žvalesniu balsu atsakė:

– O jūs, pone? Tikriausiai viską čia žinote?

– O, taip, – atsakė anas. – „Balfuro kroviniai“, tamsta būsi matęs iškabą, prie pat skerdyklos, puikioje vietoje – Prieplaukos gatvėje, žinai. Balfuras – tai aš. Krikštytas Tomu. Kasyklose ir tamstai reikės vardo: tarpeklyje niekas nesivadina ponu.

– Tuomet man reikia pratintis vadintis vardu, – atsakė Mūdis. – Aš Volteris. Volteris Mūdis.

– Taip, o tamstą vadins bet kaip, tik ne Volteriu, – atsakė Balfuras, glostydamasis kelį. – Galbūt Škotu Voltu. Gal Dvirankiu Voltu. Gal Voliu Grynuoliu. Cha!

– Tokį vardą reikės pelnyti.

Balfuras nusijuokė.

– Nėr ką veikt, – atsakė. – Esu matęs stambių kaip ponių pistoletai. Stambių kaip ponių – bet, sakau, ne taip jau ir sunku tokį pagriebti.

Tomui Balfurui buvo apie penkiasdešimt metų, jis buvo smulkus ir kresnas. Plaukai visai žili, sušukuoti atgal nuo kaktos, ties ausimis ilgoki. Nešiojo smailią barzdą ir buvo papratęs sauja ją glostinėti, kai kas nors jį prajuokindavo, – dabar taip ir darė, mėgaudamasis pats savo pokštu. Geras gyvenimas lengvai jam derėjo, pagalvojo Mūdis, pažinęs savo vertės suvokimo teikiamą atsipalaidavimą, pasirodantį, kai viso gyvenimo optimizmą vainikuoja sėkmė. Vilkėjo vien marškiniais; kklaraištis, nors šilkinis ir smulkiai nuaustas, buvo aptiškęs padažu ir ties kaklu atsipalaidavęs. Mūdis jį palaikė libertaru – nepavojingu, maištingos dvasios, linksmu šėliotoju.

– Esu jums skolingas, pone, – atsakė. – Neabejoju, dar tik pirmą sykį iš daugelio susiduriu su nepažįstamu papročiu. Tikrai būčiau suklydęs ir tarpeklyje prisistatęs pavarde.

Jo įsivaizduojamas gyvenimas Naujosios Zelandijos kasyklose tikrai buvo nepaprastai netikslus, pagrįstas daugiausia Kalifornijos aukso ieškotojų gyvenimo nuotrupomis (raštų trobelės, slėniai plokščiais dugnais, dulkėti vežimai) ir neaiškia nuojauta (pats nežinojo, iš kur), kad kolonija – kažkokiam Britų salų šešėlyje, kad tai nesusiformavęs, laukinis Imperijos sosto ir širdies antipodas. Kai maždaug prieš dvi savaites išniro iš už Otago pusiasalio, nustebo ant kalvos išvydęs dvarus, prielaukas, gatves, daržų sklypus – o dabar stebėjosi matydamas dailiai apsitaisiusį džentelmeną, tiesiantį kinui degtukus, o paskui pasilenkiantį paimti taurės.

Mūdis buvo Kembridžo absolventas, gimęs Edinburge, pasiturinčioje šeimoje su trimis tarnais. Socialiniai ratai, kuriuose paprastai sukdavosi, pirma Trejybėje, o vėliau Vidinėje Šventovėje, visai nepasižymėjo kilmingųjų griežtumu, kur tavo istorija ir kontekstas nuo kito žmogaus istorijos skiriasi vien laipsniu; vis dėlto išsilavinimas jį padarė

vienišiumi – išmokė, kad į bet kokią socialinę sistemą reikia žvelgti iš viršaus, norint ją tinkamai perprasti. Tarp kolegijos bičiulių (jie vilkėdavo togas ir būdavo girti nuo Reino vyno) jis su visa jaunystės kančia ir gyvastingumu gindavo klasių susiliejamą, bet, susidūręs su tuo praktiškai, visada krūptelėdavo. Dar nežinojo, kad aukso laukas – tai dumblo ir pavojų vieta, kur kiekvienas žmogus svetimas ir kaimynui, ir vietos žemei, kur krautuvininko lovys gali nusispalvinti storai, o teisininko – likti sausas, kur nėra jokių perskyrų. Mūdis buvo gal dvidešimčia metų jaunesnis už Balfurą, todėl kalbėjo nuolankiai, bet suvokė, kad Balfuras – žemesnės padėties, o jo turto ir kilmės nuspėti neturėjo kaip. Tad Mūdzio mandagumas buvo truputį pastiręs, kaip žmogaus, kuris retai bendrauja su vaikais ir nenutuokia, kas pridėra, todėl laikosi atstu, įsitempęs, kad ir kaip trokštų būti malonus.

Tomas Balfuras juto šį žvilgsnį iš aukšto ir tiesiog džiūgavo. Žaismingai nemėgo žmonių, kurie, anot jo, „labai jau gudriai šneka“, ir baisiai smagindavosi juos provokuodamas – ne pykdydamas, nes tai jam būdavo nuobodu, o versdamas plūstis. Mūdzio įtampa jam atrodė lyg madinga apykaklė, pasiūta koku nors aristokratų stiliumi, nepakenčiamai veržianti kaklą į dėvinčiam (tokie jam atrodė visi mandagios visuomenės papročiai – lyg beprasmės puošmenos), ir jį linksmino, kad išprusimas verčia žmogų taip nejaukiai jaustis.

Balfuras tikrai buvo žemakilmis, kaip Mūdis ir nuspėjo. Jo tėvas dirbo balnų siuvykloje Kente; pats irgi gal būtų ėmėsis šio amato, jei, jam einant vienuoliktuosius, gaisras nebūtų pasiglemžęs ir tėvo, ir arklidės, – bet jis buvo nenustygstantis vaikiščias su nuspurusiais rankogaliais ir nekantrumu, glūdinčiu anapus svajingos, lyg apsiblaususios minos, kurią paprastai nutaisydavo, tad uolus triūsas nebūtų jam pritikęs. Šiaip ar taip, žirgas vis tiek nespėjo su traukinio vagonu, kaip jis mėgdavo sakyti, ir amatas neatlaikė užgriuvusių permainų meto. Balfuras labai mėgo jaustis naujosios eros spartuoliu. Kai kalbėdavo apie praeitį, kiekvienas dešimtmetis iki dabartinių metų jam būdavo it prastai pagaminta žvakė, sudeginta ir išmesta. Nejaudė jokios nostalgijos savo vaikystei – tamsiam odų apdirbimo statinių skysčiui, veršiuko odos kapšeliui, kuriame tėvas laikydavo adatas ir ylą, – ir retai jį prisimindavo, nebent lygindamas su naujesnėmis pramonėmis. Rūda: štai kur gali užsidirbti. Anglių kasyklos, plieno lydymas ir auksas.

Pradėjo nuo stiklo. Po keletu metų pameistrystės įkūrė savo stiklo dirbtuvę – kuklią gamyklą, kurią paskui išmainė į anglių kasyklos akcijas; vėliau kasykla išaugo į šachtų tinklą, kurį pardavęs investuotojams iš Londono Tomas Balfuras gerai uždirbo. Nevedė. Per trisdešimtąjį gimtadienį nusipirko bilietą į vieną pusę klipieriu į Verakrusą, ir tai buvo pirmoji kelionė, per devynis mėnesius atvedusios į Kalifornijos aukso laukus, atkarpa. Aukso ieškotojo gyvenimo spindesys netrukus išblėso, bet neapleido nuolatinis kvaitulys ir viltis, surasta laukuose; už pirmąsias smiltis nusipirko banko akcijų, per ketverius metus pastatė tris viešbučius ir suklestėjo. Kai Kalifornija išdžiūvo, viską išpardavė ir išplaukė į Viktoriją – naujas žygis, nauja nežymėta teritorija, – o iš ten, vėl išgirdęs šauksmą, lyg reto vėjelio per vandenyną atneštą fejų švilpynę, – į Naująją Zelandiją.

Per šešiolika metų plynuose laukuose Tomas Balfuras sutiko daugybę tokių kaip Volteris Mūdis ir, savo garbei, visus tuos metus išsaugojo didelį švelnumą ir pagarbą tyriems vyrams, dar neišmėgintiems patirties, dar neišbandytiems. Ambicijas Balfuras suprato, o kaip prasisiekėlis buvo neįprastai kilniadvasis. Jam buvo malonus sumanumas, buvo malonus geismas. Jis linko pamėgti Mūdį vien dėl to, kad anas ėmėsi užmojo, apie kurį, panašu, labai menkai ką tenusimanė ir iš kurio tikriausiai tikėjosi didžiulės grąžos.

Tačiau kaip tik ši vakarą Balfuras turėjo ir savų sumetimų. Įėjęs Mūdis truputį suglumino dvylika susirinkusiųjų, mat jie buvo įdėję nemenkai pastangų, kad jų nesutrukdytų. „Karūnos“ viešbučio priekinė svetainė tą vakarą buvo skirta uždaram renginiui, po stogeliu pastatytas berniūkštis stebėti gatvės, jei kam nors šautų į galvą užsukti išgerti, – nors tai buvo menkai tikėtina, nes „Karūnos“ rūkomasis šiaip jau negarsėjo nei draugija, nei žavesiu, dažnai stovėdavo tuščias – net savaitgalio vakarais, kai iš kalvų tuntais suplūsdavo aukso ieškotojai ir leisdavo smiltis gėrimams miesto lūšnose. Budintį berniūkštį pastatė Maneringas ir davė jam nemenką pluoštą bilietų į galeriją, išdalytinų veltui. Spektaklis („Rytų sensacijos!“) buvo naujas ir garantuotai patrauklus, operos fojė jau stovėjo šampano dėžės, premjeros proga dovanotos paties Maneringo. Surengus šitiek diversijų ir tikintis, kad apsiniaukusį tokios bjaurios dienos vakarą nemėgins švartuotis joks laivas (atvykėliai, numatyti *Vakarų pakrantės dienos* laivybos puslapiuose, tuo metu jau visi buvo uoste),

susirinkusiesiems nešovė į galvą apsidrausti nuo atsitiktinio prašalaičio, kuris galėjo būti jau apstojęs viešbutyje gal pusvalandį prieš sutemstant, tad jau buvo pastato viduje tuo metu, kai savo postą po varvančia veranda iš gatvės pusės užėmė Maneringo berniūkštis.

Nežiūrint draugiškos laikysenos ir mandagaus atsainumo, Volteris Mūdis vis tiek buvo įsibrovėlis. Vyrai sutriko, nesumojo, kaip jį išprašyti aiškiai neparodant, kad jis *tikrai* trukdo, ir neatskleidžiant, jog susibūrimas slaptas. Užduoties jį išbakinti Tomas Balfuras ėmėsi tik atsitiktinai – todėl, kad sėdėjo arčiausiai, prie židinio; laiminga konjunkcija, nes Balfuras buvo įžūlus, karštakošis ir bambeklis, seniai pratęs viską pakreipti sau palankia linkme.

– Na, taip, – dabar atsakė jis, – papročių išmokstama greitai, ir visiems tenka pradėti ten, kur ir tamstai, – tai yra pameistrais, nieko neišmanant. Tai kas gi pasėjo tokią sėklą, jei neprieštarauji papasakoti? Man asmeniškai tai įdomu – kas gi čia atveja vaikus, supranti, į pasaulio kraštą, kas žmogų uždega.

Mūdis prieš atsakydamas trūktelėjo cigaro.

– Mano tikslas painus, – atsakė. – Kad atplaukiau čia pats vienas, kaltas šeimos barnis, per skaudus pasakoti.

– Ak, bet šiuo požiūriu tamsta tikrai *ne* vienas, – linksmi tarė Balfuras. – Visi vaikinai čia nuo ko nors pabėgę – tuo gali neabejoti!

– Mat kaip, – atsakė Mūdis ir pagalvojo, kad tokia perspektyva visai nemaloni.

– Visi čia ne vietiniai, – tęsė Balfuras. – Taip – štai visa esmė. Mes visi nevietiniai. O jei jau apie šeimą – tarpeklyje rasi sočiai brolių ir tėvų.

– Koks jūs malonus, kad mane guodžiate.

Balfuras dabar jau plačiai šypsojosi.

– Štai kaip gražiai pasakyta, – tarė taip pabrėžtinai mojuodamas cigaru, kad net apsidraikė pelenų plunksnelėmis visą liemenę. – *Guodžiu!*.. Jei jau tai paguoda, tuomet tamsta tikras puritonas, vaikelis.

Mūdis nesugalvojo tinkamo atsakymo į tokią pastabą, tad vėl linktelėjo – o tuomet, lyg mėgindamas išsklaidyti bet kokius įtarimus puritoniškumu, godžiai gurkštelėjo iš taurės. Lauke vienodą lietaus teškinimą pertraukė vėjo gūsis, bloškęs vandens čiurkšlę tiesiai į langus iš vakarų pusės. Balfuras, vis dar kikendamas, apžiūrinėjo cigaro galiuką; Mūdis įsikišo savąjį burnon, nusigrėžė ir švelniai trūktelėjo.

Kaip tik tuomet vienas iš vienuolikos tylinčiųjų pakilo, į keturias dalis sulankstė laikraštį, žengdamas prie sekretero, kad pasiimtų kitą. Vilkėjo juodą švarką be apykaklės, ryšėjo baltą kaklaskarę – kunigo drabužiai, kiek nustebęs suprato Mūdis. Keista. Kam kunigui skaityti žinias paprasčiausio viešbučio rūkomajame vėlyvą šeštadienio vakarą? Ir kodėl jis šitaip tyli? Mūdis stebėjo garbųjį poną besirausiant po stirtą laikraščių, atidedant šalin kelis *Kolonisto* numerius ir verčiau pasiimant *Grėjaus upės Argą* – šį išsitraukė net murmeldamas iš malonumo, suėmė ištiestomis rankomis ir džiaugsmingai pakreipė prieš šviesą. Kita vertus, pagalvojo Mūdis, ginčydamasis pats su savimi, galbūt nieko čia keista: vakaras toks lietingas, o miesto salėse ir užiegose tikriausiai labai sausakimša. Galbūt kunigas dėl kokios nors priežasties turėjo laikinai pasislėpti nuo lietaus.

– Tai susibarėt, – tuo tarpu prašneko Balfuras, lyg Mūdis būtų jam pažadėjęs intriguojančią pasaką, o paskui pamiršęs ją pradėti.

– Įsivėliau į barnį, – pataisė jį Mūdis. – Tai yra ginčą pradėjau ne aš.

– Su tėvu, spėju.

– Per skaudu pasakoti, pone.

Mūdis pažvelgė į pašnekovą, norėdamas griežtu žvilgsniu jį nutildyti, bet Balfuras tik pasilenkė pirmyn padrąsintas rūsčios Mūdžio išraiškos ir tikėdamasis, kad pasakojimas bus juo vertesnis išgirsti.

– Ak, nesispyriok! – pasakė. – Palengvink našta.

– Tos naštos nepalengvinsi, pone Balfurai.

– Bičiuli, nesu girdėjęs, kad tokių būtų.

– Atleiskite, pakeisiu temą...

– Bet suintrigavai! Sukurstei mano dėmesį! – Balfuras jam nusišypsojo.

– Meldžiu man atleisti, – atsakė Mūdis. Stengėsi kalbėti tyliai, kad pokalbio negirdėtų kiti kambaryje. – Meldžiu leisti man saugoti savo privatumą. Motyvas – tiesiog nenoriu padaryti jums netinkamo įspūdžio.

– Bet juk sakei, kad esi nukentėjęs – kad ginčo pats nesukėlei.

– Teisingai.

– Na, kaipgi! Koks gi tuomet privatumas! – aiktelėjo Balfuras. – Ar ne tiesą sakau? Nėra ko nutylėti kito žmogaus nedorybės! Nėra ko gėdytis kito žmogaus... darbų, supranti!

Kalbėjo labai garsiai.

– Jūs kalbate apie asmeninę gėdą, – tyliai atsakė Mūdis. – O aš turiu galvoje gėdą, užtrauktą mano šeimai. Nenoriu suteršti tėvo vardo – tai ir mano vardas.

– Tėvo! Bet ką aš tamstai jau sakiau? Tarpeklyje rasi užtektinai tėvų! Tai ne šiaip posakis – tai ir paprotys, ir būtinybė, taip čia tvarkomasi! Paklausk, kas tarp aukso ieškotojų laikoma gėda. Melagingai paskelbk radęs lauką – *va* gėda. Susiginčyk dėl kuoliukų sklype – *va* gėda. Apiplēšk, apgaulk, nužudyk – *va* gėda. Bet šeimos gėda! Papasakok varpininkui, tegu šūkaloja po visą Hokitikos kelią – manys, kad naujiena! Kas ta šeimos gėda, jei nėra šeimos?

Prakalbą Balfuras užbaigė smagiai trinktelėdamas į kėslą ranktūrį tuščia taure. Nusišypsojo Mūdžiui ir išskėlė delną, lyg rodydamas pasisakęs taip įtikinamai, jog nebesą ko pridurti, tačiau vis tiek pageidaujās kokio nors patvirtinimo. Mūdis vėl nevalingai kinktelėjo galva ir atsakė balsu, kuriame pirmą kartą pasigirdo nualinti nervai:

– Įtikinamai šnekate.

Vis dar džiūgaudamas, Balfuras numojo ranka į komplimentą.

– Įtikinėjimas – gudrybės ir klasta. Aš kalbu tiesiai.

– Dėkui jums už tai.

– Taigi, taigi, – taikiai atsakė Balfuras. Atrodė, kad jam labai smagu. – Bet dabar turėsi paporinti apie savo šeimos barnį, pone Mūdi, kad galėčiau galutinai nuspręsti, ar tamstos vardas suterštas.

– Atleiskite, – sumurmėjo Mūdis.

Apsidairė ir pastebėjo, kad kunigas grįžo į vietą ir vėl įsikniaubė į laikraštį. Žmogus greta jo – rausvaskruostis, raitytais ūsais ir ryškiai rudais plaukais – regis, užsnūdo.

Tomas Balfuras nepasidavė.

– Laisvė ir saugumas! – sušuko vėl mosuodamas ranka. – Juk ar ne į tai galiausiai viskas susiveda? Matai, jau žinau tą ginčą! Žinau jo pavaldalą! Laisvė prieš saugumą, saugumas prieš laisvę... tėvo aprūpinimas, sūnaus laisvė. Žinoma, tėvas gali būti per daug valdingas – taip pasitaiško, o sūnus gali būti švaistūnas... palaidūnas... bet barnis visada tas pats. Ir įsimylėjėlių, – pridūrė jis, Mūdžiui nieko nepridėjus. – Tas pats ir su įsimylėjėliais – ginčas galiausiai visada tas pats.

Bet Mūdis nesiklausė. Akimirką pamiršo pelenais virstantį cigarą, šiltą brendį taurės dugne. Pamiršo esąs čia, viešbučio rūkomajame, vos prieš penkerius metus pastatytame mieste, pasaulio pakraštyje. Mintys nuklydo ir grįžo ten: kruvina kaklaskarė, sidabrinės rankos gniaužtai, tamsoje švokščiamas vardas, kartojamas ir kartojamas, – *Magdalena, Magdalena, Magdalena*. Scena užplūdo jį akimirksniu, neprašyta, lyg saulės veidą šaltai uždengęs šešėlis.

Mūdis atplaukė iš Port Čalmerso barku „Su Dievu“, tvirtu laiveliu smagia nosies smaile ir dažyto ažuolo laivagaliu – ereliu, šv. Jono garbei. Žemėlapyje kelionė atrodė kaip plaukų smeigtukas: barkas išplaukė šiaurėn, išilgai siauro sąsiaurio tarp dviejų jūrų, paskui vėl pasuko į pietus, į aukso laukus. Mūdžiui bilietas suteikė siaurą vietą po deniu, bet triume taip dvokė ir buvo taip ankšta, kad beveik visą kelionę jam teko praleisti denyje, susigūžus po planšyrais, prie krūtinės glaudžiant šlapią odinį krepšį, pasistačius apykaklę nuo purslų. Šitai tupėdamas nugara į jūrą beveik nematė kranto – geltonųjų Rytų lygumų, kurios pamažu ėmė kilti ir virsti žalesnėmis kalvomis, o paskui – tolyje mėlynuojančiais kalnais virš galvos; toliau šiaurėje – žaluma trykštantys fjordai, nuščiuvę nuo vandens ramybės; vakaruose – susipynę upeliūkščiai, kurie drums-tėsi atitekėdami į paplūdimį ir vagojo smėlį.

Kai „Su Dievu“ apiplaukė šiaurinę neriją ir pasuko į pietus, skysčio barometras ėmė kristi. Jei Mūdis nebūtų taip blogavęs ir vargęs, gal būtų išsigandęs ir davęs įžadus: uosto vaikinai jam pasakojo, kad skendimas – Vakarų pakrantės liga ir kad dar gerokai prieš pasiekiant aukso laukus ir priklaupiant pirmą kartą lėkštės krašteliu priliesti akmenis išaiškėsia, ar jis gali vadintis laimingu žmogumi. Pražūdavo tiek pat, kiek atplaukda-vo. Jo laivo šeimininkas, vardu kapitonas Karveris, iš savo posto kapito-no tiltelyje buvo regėjęs tiek į mirtį nuplautų sausumos padarų, kad visą laivą drąsiai galėjo vadinti kapinėmis; tai būdavo sakoma iškilmingu pusbalsiu, išpūtus akis.

Žalzgani vėjai atnešė audrą. Ji prasidėjo kaip vario skonis gerklės gilumoje, kaip metališkas maudulys, stiprėjantis tamsėjant ir artėjant debesims, o užgriuvusi smogė atviru ledinio įniršio delnu. Denis sukirbo, virš jo keistai blaškėsi šviesos ir šešėliai, metami išsitempusių plevenančių burių, buvo juste justai jūreivių baimė, šiems stengiantis

išlaikyti barko kursą, – tikras košmaras, ir Mūdį, plaukiant vis arčiau aukso laukų, apėmė košmariška nuojauta, kad pragarišką audrą kažkaip prisišaukė pats laivas.

Volteris Mūdis nebuvo prietaringas, nors labai mėgėdavosi kitų prietaringumu, ir įspūdžiai jo lengvai neapgėdavo, nors jis ir labai stengėsi juos susikurti. Tačiau tai buvo išdava ne tiek proto, kiek patirties – jos, iki išvykstant Naujojon Zelandijon, negalėjai pavadinti nei plačia, nei marga. Kol kas gyvenime jis pažino tik apgalvotas ir saugias abejones. Pažino vien įtarumą, ciniškumą, galimybę – bet ne siaubingą sąmyšį, kuris kyla, kai žmogus nustoja pasitikėti savo paties pasitikėjimo galia; ne šiurpią po šio sąmyšio užėinančią paniką; ne galiausiai stojančią buką tuštumą. Bent jau iki šiol jis laimingai išvengė pastarųjų netikrumo rūšių. Jo vaizduotė iš prigimties nebuvo linkusi perkaisti, ir jis, neturėdamas praktiško tikslo, retai kada leisdavosi į teorinius svarstymus. Jo paties mirtingumas jį žavėjo nebent intelektualiai, sausu žvilgesiu, o nebūdamas religingas pamėklėmis netikėjo.

Tik Mūdžiui priklauso išsamus pasakojimas, kas nutiko šioje paskutinėje kelionės atkarpoje, – jis pats ir turės papasakoti. Kol kas pasitenkinime pasakydami, kad kai „Su Dievu“ pajudėjo iš Danidino uosto, jame buvo aštuoni keleiviai, o kai barkas pasiekė Pakrantę – jau devyni. Devintasis nebuvo kūdikis, gimęs pakeliui, nebuvo jis ir pasislėpęs, nebuvo ir pakeliui pastebėtas iš laivo varnos lizdo, įsikibęs kokios nuolaužos, įsikeltas šuktelėjus. Bet taip sakyti reiškia atimti iš Volterio Mūdžio jo paties pasaką, ir dargi nesąžiningai, nes jis vis dar nė pats neįstengė iki galo prisiminti vaiduoklio, o juolab – suregzti istorijos trečiųjų šalių pramogai.

Hokitikoje jau dvi savaites be perstojo lijo. Miestas, kai Mūdis pirmąsyk jį išvydo, buvo raibuliuojanti dėmė, artėjanti ir tolstanti plaukiantis miglai. Tarp pakrantės ir staigiai kylančių kalnų buvo vos siaurutis lygumos koridorius, talžomas nesibaigiančios mūšos, ant smėlio virstančios dūmais; kadangi žemai ant kalnų šlaitų kybojo debesys, virtę pilkomis lubomis virš susigūžusių miesto stogų, sausuma atrodė dar plokštesnė ir uždaresnė. Uostas buvo pietuose, įspraustas į kreivas aukso turtingos upės žiotis; upė, susidūrusi su sūriu jūros pakraščiu, užpuodavo. Čia, pakrantėje, ji buvo ruda ir negyva, bet aukštupyje vanduo buvo vėsus ir baltas – sakoma, blizgantis. Pačios upės žiotys buvo ramios,

lyg ežerėlis, pridygęs garlaivių stiebų, laukiančių giedresnės dienos; jie gerai žinojo, kad neverta rizikuoti ir plaukti per slenkstį, pasislėpusį po vandeniu ir sulig kiekvienu potvyniu keičiantį pavidalą. Gausybė laivų, sudužusių ant slenkščio, išsibarstę liūdnei liudijo po vandeniu glūdintį pavojų. Iš viso duženų buvo daugiau kaip trisdešimt, kai kurios visai naujos. Sukiužę jų triumai sukrito į keistą barikadą, kuri niauriai priminė tvirtovės sieną, supančią miestą nuo atviros jūros.

Barco kapitonas nedrįso sukti laivo į uostą, kol nepasitaisė oras, – verčiau signalu iškvietė lichterį, kad per aukštas bangas nugabentų keleivius ant smėlio. Lichterio įgulą sudarė šešetas – visi iki vieno niaurūs charonai, kurie tylomis dėbsojo, kai keleivius kėde leido linguojančiu „Su Dievu“ šonu. Tupėti mažučiam laivelyje ir žvelgti aukštyn į susiraizgiusius laivo lynus buvo siaubinga – jis linguodamas metė tamsų šešėlį; kai pagaliau atrišo lyną ir jie išplaukė į atvirus vandenį, Mūdis oda pajuto lengvumą. Kiti keleiviai buvo smagūs. Krykštavo apie orą – kaip nuostabu atplaukti per audrą. Aptarinėjo kiekvieną praplaukiamą duženą, garsiai skelbė pavadinimus; kalbėjo apie aukso laukus ir lobius, kuriuos ten suras. Jų džiugesys piktino. Moteris prispaudė Mūdžiui prie klubakaulio buteliuką kvapiųjų druskų: „Imk tyliai, kad kiti neateitų prašinėti“, bet jis nustūmė jos ranką. Ji nematė to, ką buvo matęs jis.

Lichteriu artėjant prie kranto, liūtis, regis, dar sustiprėjo. Bangų purslai per bortus pylė tiek jūros vandens, kad Mūdžiui teko ateiti į pagalbą laivą semiančiai įgulai, pasiėmus odinį kibirą, be žodžių įbruktą į rankas žmogaus, neturinčio nė vieno danties, išskyrus pačius krūminius. Mūdžiui nė nepakako ūpo krūptelėti. Balta bangos ketera pernešė juos per slenkstį į ramias upės žiotis. Jis neužsimerkė. Kai lichteris prisišvartavo, išlipo pirmas, kiaurai permirkęs ir toks apkvaitęs, kad net kojos susipynė ant kopėčių ir laivas pašėlusiai kryptelėjo tolyn. Lyg genamas, pusiau apraišęs, Mūdis svirduliavo per prieplauką į tvirtą žemę.

Kai atsigręžė, tik neaiškiai įžiūrėjo trapų lichterį, siūbuojantį ant lyno prieplaukos gale. Pats barkas buvo seniai paniręs į miglą, kybančią padūmavusio stiklo lėkštėmis, dengiančiomis sudužusius laivus, į kelią besiruošiančius garlaivius ir atvirą jūrą už jų. Mūdis vos laikėsi ant kojų. Neaiškiai suvokė, kad įgula dalija krepšius ir valizas iš laivo, aplink laksto kiti keleiviai, pro lietu nurodymus šūkaloja krovikai ir nešikai. Visa nuo jo buvo pridengta, figūros tarsi aptrauktos drobe – lyg

kelionę ir visa, kas su ja susiję, jau būtų pasiglemžęs protą užgulęs pilko netikrumo rūkas; lyg atmintis, atšokusi atgal, būtų susitikusi savo priešingybę, užmaršties galią, ir iškvietusi miglą ir talžų lietu nelyginant pamėklišką drobulę, kad uždengtų jį nuo nesenos jo paties praeities šešėlių.

Mūdis negaišo. Nusigręžė ir nusiskubino paplūdiniu pro skerdyklas, išvietes, trobeles užuovėjai ant smėlėto kranto, pro palapines, sukiužusias nuo dvi savaites pliaupiančio lietaus svorio. Nunarinęs galvą, apsikabinęs ir kietai prispaudęs prie savęs krepšį, nieko nematė: nei skerdyklų, nei aukštų sandėlių kraigų, nei divėrių Prieplaukos gatvės kontorų langų, už kurių apšviestuose kambariuose judėjo beformiai kūnai. Stūmėsi tolyn iki blauzdų klimpdamas dumble, o kai priešais iškilo netikras „Karūnos“ viešbučio fasadas, pasileido prie jo tekinas ir numetė lagaminą, abiem rankomis stverdama duris.

„Karūna“ buvo praktiškas, neįmantrus viešbutis, vienintelis privalusas – netoli krantinės. Tačiau jei šis bruožas buvo privalusas, vargu ar galėjai jį pavadinti dorybe: čia, taip arti skerdyklų, kruvinas jų kvapas maišėsi su rūgštoku, druskingu jūros dvelksmu, amžinai primindamas pamirštą ledo dėžę, kurioje sugedo nemarinuotas mėsgalis. Todėl Mūdis gal ir būtų tuojau pasibjaurėjęs viešbučiu ir verčiau pasiryžęs traukti šiaurėn Revelio gatve, kur viešbučių fasadai plėtėjo, jų spalvos ryškėjo, dygo verandos, o aukšti langai dailiomis grotelėmis skelbė apie turtą ir patogumą, prie kurio jis, kaip pasiturintis žmogus, buvo pratęs... bet visą sveiką protą buvo palikęs pragariškame barko „Su Dievu“ pilve. Norėjo vien prieglobsčio ir vienatvės.

Tuščios fojė ramybė, kai uždarė paskui save duris, pritildydamas lietaus garsus, jį tuojau pat paveikė fiziškai. Kaip jau sakėme, Mūdžiui nemenką asmeninį pranašumą teikė jo išvaizda, o jis šį faktą puikiai žinojo: neketino pažindintis su nepažįstamu miestu atrodydamas lyg kankinys. Išgręžė skrybėlę, persibraukė ranka plaukus, patrepšėjo, kad nustotų tirtėti keliai, ir įnirtingai pažiopčiojo, lyg tikrindamas lūpų tampaumą. Šiuos veiksmus atliko greitai ir nesidrovėdamas. Kai pasirodė kambarinė, jau buvo nutaisęs įprastą, geranoriškai abejingą išraišką ir tyrinėjo stalo kampo sąnarą.

Kambarinė rodėsi blanki mergina bespalviais plaukais, pageltusiais dantimis ir oda. Išpyškino nakvynės ir maisto kainas, paėmė iš

Mūdžio dešimt šilingų (juos, niauriai tarškančius, sumetė į rakinamą stalo stalčių) ir nuobodžiaudama palydėjo jį viršun. Jis pastebėjo, kad palieka šlapią šliūžę, o ant fojė grindų telkšo nemaža bala, ir įbruko jai šešiapensį; ji paėmė monetą iš gailėsčio ir jau norėjo eiti, bet tuomet, regis, pasigailėjo nebuvusi jam malonesnė. Išraudo, akimirką patylėjo ir pasiūlė atnešti vakarienės padėklą iš virtuvės: „Kad viduriai išdžiūtų“, pasakė ir šypsodamasi parodė geltonus dantis.

Viešbutis „Karūna“ buvo pastatytas neseniai, jame vis dar dvelkė dulkėtas, medų primenantis šviežiai nuobliuotų lentų kvapas, kiekviena rievė sienose ašarojo sakais, židiniai dar nebuvo apsinešę pelenais ir suodžiais. Mūdžio kambarys buvo įrengtas labai apytikriai, lyg pantomimoje, kur iš vienos kėdės padaromas didelis ir prabangus namas. Priegalvis ant čiužinio plonas, pačiupinėjus atrodė kimštas muslino atraizomis, patalai truputį per dideli – jų kraštai rangėsi ant grindų, o lova dėl to atrodė it susitraukusi, susigūžusi po šiurkščiu stogo šlaitu. Toks nuogas kambarys atrodė pamėkliškas, neužbaigtas; tai galėjo būti nejauku, jei per banguoto stiklo langus būtų buvusi matyti kitokia gatvė, kitas amžius, bet Mūdžiui tuštuma buvo it balzamas. Jis pasidėjo permirkusį lagaminą ant lentynėlės prie lovos, kaip įmanydamas išsigrėžė ir išsidžiovino drabužius, išgėrė puoduką arbatos, suvalgė keturias riekės tamsios duonos su kumpiu, o pažvelgęs per langą į nepermatomą lietaus užuolaidą nusprendė reikalus mieste tvarkyti tik rytą.

Po arbatiniu kambarinė paliko vakarykštį laikraštį – koks plonas, kaip laikraščiu už šešis pensus! Mūdis šyptelėjo ir jį paėmė. Mėgo pigias naujienas: buvo juokinga pastebėti, kad miesto *Patraukliausia šokėja* taip pat reklamuoja savo paslaugas kaip miesto *Diskretiškiausia pribuvėja*. Visa laikraščio skiltis buvo skirta dingusiems aukso ieškotojams (*Jei ši žinia pasiektų EMERĮ STEINŠĄ arba ką nors, žinantį, kur jį rasti...*), o visas puslapis – smuklės mergų darbo skelbimams. Mūdis viską perskaitė dusyk, įskaitant laivų skelbimus, būsto ir mažų kainų reklamas ir kelias labai nykias politikų kalbas, atspausdintas ištisai. Nusivylė: *Vakaryų pakrantės diena* priminė parapijos aplinkraštį. Bet ko gi jis tikėjosi? Kad aukso laukas bus lyg egzotiškas fantazmas iš blizgučių ir vilčių? Kad auksakasiai bus begėdžiai ir klastingi – kiekvienas žudikas, kiekvienas vagis?

Mūdis lėtai sulankstė laikraštį. Šitaip užsigalvojęs, vėl prisiminė „Su Dievu“ ir kruviną skrynią triume, ir širdis vėl ėmė daužytis.

– Gana, – garsiai ištare ir tuojau pasijuto kvailai.

Atsistojo ir švystelėjo sulankstyta laikraštį šalin. Šiaip ar taip, pagalvojo, diena blėsta, o prieblandoje skaityti jis nemėgo.

Išėjęs iš kambario, grįžo apačion. Kambarinę rado įsitaisiusią nišoje po laiptais ir juodu tepalu šveičiančią jojiko batus, pasiteiravo jos, ar čia nerasiąs svetainės, kurioje galėtų praleisti vakarą. Kelionė jį nemenkai išvarginusi ir jam baisiai reikia taurės brendžio bei ramios vietos akims pailsinti.

Dabar kambarinė buvo paslaugesnė – tikriausiai nedažnai gauna šešiapensį, pagalvojo Mūdis, o vėliau tai gali praversti, jei jam jos prireiktų. Paaiškino, kad tą vakarą „Karūnos“ svetainėje uždaras renginys – „Katalikų draugija“, pridūrė vėl išsišiepusi, bet, jei jis pageidaujās, ji galėtų jį palydėti į rūkomąjį.

Mūdis krūptelėjęs atsitokėjo ir pamatė, kad Tomas Balfuras vis dar žiūri į jį smalsiu ir viltingu veidu.

– Atleiskite, – sutrikęs pratarė Mūdis, – ko gero, paskendau mintyse – akimirka...

– Apie ką galvojai? – paklausė Balfuras.

Apie ką galvojo? Tik apie kaklaskarę, sidabrinę ranką, tą vardą, švokščiamą tamsoje. Toji scena – lyg mažas pasaulėlis, pagalvojo Mūdis, ji tveria savo matavimuose. Kai mintys nuklysta ten, gali praeiti kažin kiek įprasto laiko. Yra šis didelis pasaulis, kur laikas banguoja ir mainosi erdvės, ir tas mažas, sustingęs siaubo ir nerimo pasaulėlis – jie telpa vienas į kitą, sfera sferoje. Kaip keista, kad Balfuras jį stebėjo, kad slinko tikrasis laikas – sukosi aplink, nors tuo tarpu...

– Nieko ypatingo, – atsakė. – Ištvėriau sunkią kelionę, ir tiek, esu labai pavargęs.

Jam už nugaros vienas iš biliardo žaidėjų kirto smūgį – dvigubai taukštelėjo, plekštelėjo per aksomą, kiti žaidėjai giriamai sudūzgė. Kunigas garsiai taršė laikraštį, kitas žmogus kostelėjo, dar vienas nusipurtė dulkes nuo rankovės ir pasislinko su kėde.

– Klausiau apie tamstos barnį, – priminė Balfuras.

– Barnis... – pratarė Mūdis ir nutilo. Staiga nebeturėjo jėgų nė kalbėti.

– Ginčas, – ragino Balfuras. – Tarp tamstos ir tėvo.
– Atleiskite, – atsakė Mūdis. – Smulkmenos delikačios.
– Pinigų klausimas! Pataikiau?
– Atleiskite, – ne. – Mūdis persibraukė ranka veidą.
– Ne pinigų! Tuomet – meilės reikalai? Tamsta pamilai... bet tėvas nepritaria pasirinktai merginai...

– Ne, sere, – atsakė Mūdis. – Nieko nepamilau.
– Kaip gaila, – tarė Balfuras. – Na! Tai baigiu: jau esi vedęs.
– Nevedęs.
– Tai gal jaunas našlys!
– Niekada neturėjau žmonos, sere.

Balfuras pratrūko kvatotis ir iškėlė abi rankas, rodydamas, kad Mūdžio nekalbumas juokingai įkyrus ir visai absurdiškas.

Jam kvatojantis, Mūdis pasirėmė riešais ir pasisuko pažvelgti pro aukštą krėslo atkaltę į kambarį už nugaros. Ketino kaip nors įtraukti į pokalbį kitus ir galbūt nukreipti pašnekovą nuo tikslo. Bet niekas nepakėlė į jį akių – Mūdžiui pasirodė, kad jie tyčia vengia jo žvilgsnio. Kaip keista. Bet taip sėdėti buvo nepatogu, jis elgėsi nemandagiai, todėl nenoromis vėl atsisėdo kaip sėdėjęs ir sukryžiuo kojas.

– Nenorėjau jūsų nuvilti, – pasakė, kai Balfuras nustojo juoktis.
– Nuvilti – ne! – sušuko Balfuras. – Ne, ne. Turėkis sau savo slapstis!

– Jūs klystate, – atsakė Mūdis. – Mano tikslas nėra slapukauti. Tiesiog ši tema man asmeniškai nemaloni, ir tiek.

– Mat kaip, – tarė Balfuras. – Bet juk visada taip būna, pone Mūdi, kai esi jaunas, – supranti, tamstai nemaloni tamstos paties istorija – norisi ją pasilaikyti sau – niekada nesidalyti – na, su kitais žmonėmis.

– Kaip išmintingai pastebėta.
– Išmintingai! Ir viskas?
– Nesuprantu, pone Balfurai.
– Būtinai nori kurstyti mano smalsumą!
– Prisipažįstu, jis mane truputį stebina.
– Čia aukso miestas, sere! – šūktelėjo Balfuras. – Turi neabejoti saviškiais – turi saviškiais pasitikėti, tikrai!

Dar keisčiau. Pirmą kartą – galbūt dėl augančio nekantrumo, dėl kurio dėmesys vis labiau krypo į priešais vykstančią sceną, – Mūdis

pajuto susidomėjimą. Keista kambario tyla vargu ar liudijo brolybę, kur viskuo dalijamasi ir viskas lengva... juolab kad Balfuras labai mažai prasiarė apie save patį ir savo reputaciją mieste, o tuo remdamasis Mūdis galbūt būtų galėjęs labiau pasitikėti *juo!* Jis sušnairavo į storulį arčiausiai židinio, kurio užmerktų akių vokai net virpėjo nuo apsimetinėjimo, kad snaudžia, paskui – į šviesiaplaukį už jo, kuris svaidė biliardo lazda iš vienos rankos į kitą, bet atrodė praradęs bet kokį susidomėjimą žaidimu.

Kažkas čia dedasi – staiga jam tai pasidarė visiškai aišku. Balfuras vaidina vaidmenį kitų vardu; Mūdis pagalvojo, kad mėgina jį perkąsti. Bet kam? Stirta klausimų atrodė sisteminga, apgalvota, bet tai dailiai nustelbė išraiškingos Balfuro manieros, begalinė simpatija ir žavesys. Kiti vyrai klausėsi, kad ir kaip atsainiai vartydami laikraščių lapus ar apsimetinėdami snaudžiantys. Tai suvokus, kambarys staiga išryškėjo, kaip nutinka, kai atsitiktinė sauja žvaigždžių akyse sugula į žvaigždyną. Balfuras nebeatrodė linksmas ir atlapaširdis, kaip iš pradžių buvo pagalvojęs Mūdis, – dabar ėmė regėtis, kad jis persistengia, perspaudžia, net blaškosi. Dabar Mūdis pagalvojo, ar nebūtų tikslingiau nusileisti pašnekovui, o ne priešintis.

Volteris Mūdis buvo labai patyręs pasitikėjimo meno srityje. Žinojo, kad, išliedamas širdį, nusipelnai subtilios teisės tapti ir pašnekovo nuodėmklausiu. Už paslaptį mokama paslaptimi, o už pasaką – pasaka; švelnus lūkestis sulaukti lygiaverčio atsako – šį spaudimą taikyti jis puikiai mokėjo. Daugiau sužinos neva išsipasakodamas Balfurui, o ne atvirai jį įtarinėdamas – vien todėl, kad jei anuo pasitiks, laisvai ir nesivaržydamas, tuomet Balfuras bus priverstas ir pats juo pasitikėti. Nėra jokios priežasties, dėl kurios negalėtų papasakoti savo šeimos istorijos – kad ir kaip bjauru būtų ją prisiminti – tam, kad įgytų ano pasitikėjimą. Žinoma, nė neketino atskleisti, kas nutiko „Su Dievu“ triume, bet to jam nė nereikėjo slėpti, nes ne tą istoriją išgirsti pageidavo Tomas Balfuras.

Šitaip pasvarstęs, Mūdis persigalvojo.

– Matau, dar turiu pelnyti jūsų pasitikėjimą, – pasakė. – Neturiu ko slėpti, sere. Paporinsiu savo pasaką.

Balfuras labai patenkintas vėl atsilošė krėslė.

– Sakai, pasaką! – atsakė vėl nušvitęs. – Tuomet stebiuosi, pone Mūdi, kad ji nesusijusi nei su meile, nei su pinigais!

– Deja, tik su jų stygiumi, – atsakė Mūdis.

– Stygiumi – mat kaip. – Balfuras vis dar šypsojosi. Mostu parodė Mūdžiui tęsti.

– Pirmiausia turiu jums paaiškinti savo šeimos istorijos aplinkybes, – tarė Mūdis, tada akimirką nutilo, prisimerkė, papūtė lūpas.

Jis sėdėjo krėse, atgręžtame į židinį, todėl beveik pusė vyrų kambaryje buvo jam už nugaros – sėdėjo ar stovėjo, apsimėsdami, kad užsima tuo ar anuo. Per kelių sekundžių tarpelį, kurį išlošė apsimetęs, kad mėgina susikaupti, Mūdis dirstelėjo kairėn ir dešinėn ir apžiūrėjo arčiausiai jų, prie ugnies, susėdusius klausytojus.

Prie pat židinio sėdėjo storulis, kuris apsimetė miegas. Šis kambaryje išsiskyrė pretenzingiausia apranga: sunkiausia laikrodžio grandinė, stora kaip jo paties riebus pirštas, karojo tarp aksominės liemenės kišenės ir batisto marškinių krūtinės, o ant grandinės lygiais tarpais buvo pritvirtinti aukso luitai dydžio sulig piršto nareliu. Greta jo, kitapus Balfuro, sėdėjo žmogus, pusiau pasislėpęs už krėslu atkaltės, todėl Mūdis matė tik žvilgančią jo kaktą ir blizgantį nosies galiuką. Jo švarkas buvo eglute austos storos vilnos, tikrai per šiltas sėdėti taip arti ugnies, ir nors jis neva netyčia įsitaisė krėse, prakaitas jį išdavė. Cigaro nerūkė, rankose vartė sidabrinį cigarečių dėkliuką. Mūdžio kairėje stovėjo dar vienas krėslas uždara atkalte, pristumtas taip arti jo, kad buvo girdėti, kaip kaimynas švokštuodamas alsuoja. Šis buvo tamsiaplaukis, lieknas ir toks aukštas, kad, atsisėdęs suglaustais keliais ir tvirtai į grindis įrėmęs batų padus, atrodė sulenktas pusiau. Skaitė laikraštį; apskritai jam daug geriau negu kitiems sekėsi vaizduoti abejingą, bet jo akys vis tiek atrodė truputį apsiblaususios – lyg nebūtų iki galo nukreiptos į raides, ir jis jau kuris laikas nebuvo pervertęs puslapio.

– Aš jaunesnysis iš dviejų sūnų, – pagaliau pradėjo Mūdis. – Brolis Frederikas penkeriais metais už mane vyresnis. Motina mirė man baigiant mokyklą – grįžau namo tik trumpam, jos palaidoti – ir netrukus po to mano tėvas vedė dar kartą. Jo antrosios žmonos tuomet nepažinojau. Ji buvo – yra – tyli, santūri moteris, lengvai įbauginama, dažnai sirgdavo. Tokio trapumo, ji – tikra tėvo priešingybė, mat šis šiurkštaus elgesio ir labai mėgsta išgerti.

Pora buvo nevykusi, manau, abu gailėjosi padarę klaidą ir situokę; nemalonu sakyti, kad tėvas su jaunąja žmona elgėsi labai prastai.

Prieš trejus metus dingo, palikęs ją Edinburge be pragyvenimo lėšų. Ji galėjo tapti elgeta ar dar blogiau – štai kokiam skurde staiga atsidūrė. Kreipėsi į mane – tai yra laišku, mat buvau užsienyje – ir aš tuoju grįžau namo. Tapau jos gynėju, padoriąja prasme. Ėmiau tvarkyti jos reikalus, o ji tam neprieštaravo, kad ir su šiokiu tokiu kartėliu, nes jos padėtis smarkiai pasikeitė. – Mūdis susidrovėjęs sausai nusikosėjo. – Užtikrinau jai šiokį tokį pragyvenimą – suprantat, įdarbinau. Tuomet nukeliavau į Londoną, ketindamas surasti tėvą. Ten ieškojau jo visais įmanomais būdais, išleidau tam daug pinigų. Pagaliau ėmiau rūpintis, kaip išsilavinimą paversti kokiomis nors pajamomis, nes supratau, kad nebegaliu aklai tikėtis palikimo, o mano kreditas mieste liko labai prastas.

Vyresnysis brolis nieko nežinojo apie pamotės nelaimę: išvyko ieškoti laimės Otago aukso laukuose kelios savaitės prieš tėvui dingstant. Buvo linkęs pasiduoti tokioms užgaidoms – turbūt galėtume jį vadinti nuotykių ieškotoju, nors nuo vaikystės mudu nebuvome artimi, ir atvirai sakau: gerai jo nepažįstu. Slinko mėnesiai, net metai; jis negrįžo ir neatsiuntė jokios žinios. Į savo laiškus nesulaukdavau jokio atsakymo. Net ir dabar nežinau, ar jie apskritai pasiekė jo rankas. Galiausiai ir pats nusipirkau bilietą Naujojon Zelandijon, ketindamas pranešti broliui apie pasikeitusią šeimos padėtį ir – žinoma, jei jis gyvas – galbūt kurį laiką ieškoti aukso kartu su juo. Pats turto nebeturėjau, o palūkanos už palikimą seniai išseko, todėl smarkiai prasiskolinau. Londone studijavau Vidinėje šventykloje. Turbūt būčiau galėjęs pasilikti ir laukti, kada būsiu pakviestas prie Baro*... bet iš tiesų teisė – ne mano aistra. Neištėvėriau. Verčiau išplaukiau į Naująją Zelandiją.

Vos prieš dvi savaites, atvykęs į Danidiną, sužinojau, kad Otago auksą užtemdė naujai atrastos auksavietės čia, Pakrantėje. Dvejojau nežinodamas, kur pirma keliauti, o už dvejojimą sulaukiau netikėto atlygio: sutikau tėvą.

Balfuras sumurmėjo, bet nepertraukė. Žvelgė į ugnį, mėšliai sukandęs cigarą, atpalaiduota sauja laikydamas brendžio taurę. Vienuolika kitų taip pat sustingo. Biliardo partija tikriausiai nutrūko, nes Mūdis

* Britiškas paprotys, kaip tampama advokatu: studentą ar pradedantįjį turi „pasikviesti“ kiti, jau esami advokatai. „Baras“ – tai aukštas stalas, skiriantis teismo salės dalį, kurioje galima būti visiems, nuo dalies, kur eina tik teisėjas ir advokatai. (Čia ir toliau – vert. past.)

nebegirdėjo už nugaros taukšint kamuolių. Tyla atrodė it suspausta spyruoklė, lyg klausytojai lauktų, kada jis atskleis kažką labai konkrečiau... arba baimintųsi, kad tik jis to neatskleistų.

– Susitikimas nebuvo džiaugsmingas, – tęsė Mūdis.

Kalbėjo garsiai, pro dudenantį lietu; taip garsiai, kad girdėtų visi susirinkusieji, bet ne taip garsiai, kad suprastų jį jaučiant jų dėmesį.

– Buvo girtas ir labai įsiuto, kad jį radau. Sužinojau, kad pasakiškai praturtėjo ir vėl vedė moterį, kuri neabejotinai nieko nežino apie jo praeitį, netgi apie tai, kad jis teisėtai susisaisęs su kita žmona. Nesmagu pripažinti, bet nenustebau. Mano santykiai su tėvu niekada nebuvo šilti, ir jau ne pirmą sykį užtikau jį abejotinomis aplinkybėmis... nors skubu pridurti, kad anksčiau tai nebūdavo tokio masto nusikaltimai.

Bet labiausiai nustėrau, kai pasiteiravau apie brolių ir sužinojau, kad jis nuo pat pradžių buvo tėvo parankinis: jiedu kartu susimokė pamesti pamotę ir abu išplaukė į pietus. Nelaukiau, kol sutiksiu ir Frederiką, – negalėjau išverti minties, kad pamatysiu juos kartu, ir ketinau eiti sau. Tėvas užsiuto ir mėgino mane sulaikyti. Pasprukau ir skubiai leidausi į kelionę čia. Jei būčiau norėjęs, turėjau pinigų grįžti tiesiai į Londoną, bet mano sielvartas buvo toks, kad... – Mūdis nutilo ir bejėgiškai skėstelėjo pirštais. – Nežinau, – galiausiai pratarė. – Maniau, kad kurį laiką būtų sveika sunkiai padirbėti aukso ieškotoju. O teisininku būti nenoriu.

Tyla. Mūdis papurtė galvą ir pasilenkė.

– Nelinksma istorija, – žvitriau pratarė. – Man gėda dėl savo kraujo, pone Balfurai, bet neketinu ilgai apie tai galvoti. Ketinu imtis naujų dalykų.

– Tikrai nelinksma! – šūktelėjo Balfuras, pagaliau išsitraukęs iš burnos cigarą ir mojuodamas juo. – Užjaučiu, pone Mūdi, ir žaviuosi tamta. Bet tamstos dalia – aukso laukai, tiesa? Naujas gyvenimas! Drįsčiau sakyti – revoliucija! Kad žmogus galėtų imtis naujų dalykų – galėtų *pats* atsinaujinti – iš tikrųjų, dabar!

– Drąsinamai kalbate, – atsakė Mūdis.

– Tamstos tėvas – manyčiau, jo pavardė irgi Mūdis.

– Taigi, – atsakė Mūdis. – O vardas Adrianas – gal būsite apie jį girdėjęs?

– Ne, – pasakė Balfuras, bet pastebėjęs, kad pašnekovas nusivylė, pridūrė: – O tai, žinoma, nieko nereiškia. Kaip sakiau, mano verslas – laivyba; dabar nesistumdau tarp aukso laukų žmonių. Buvau Danidine. Buvau Danidine trejus metus, ar panašiai. Bet jei tamstos tėtei aukso laukuose pasisekė, jis turėjo būti salos gilumoje. Kažkur aukštumose. Galėjo būti bet kur – Tuapekoje, Klaide, bet kur. Bet – klausyk – grįžkim čia ir dabar, pone Mūdi. Nebijai, kad jis tamstą atseks?

– Ne, – tiesiai atsakė Mūdis. – Pasistengiau sudaryti įspūdį, kad tuoj pat, tą dieną, kai jį palikau, išplaukiau į Angliją. Uoste sutikau žmogų, ieškantį bilieta į Liverpulį. Paaškinau jam savo padėtį ir mudu, kiek pasiderėję, susikeitėme dokumentais. Jis bilietų pardavėjui pasakė mano pavardę, o aš – jo. Jei mano tėvas klausinės muitinėje, tenykščiai tar-nautojai galės jam pateikti įrodymą, kad aš jau išplaukiau iš šių salų ir grįžtu namo.

– Bet galbūt tėvas – ir brolis – patys sugalvos atplaukti į Pakrantę. Ieškoti aukso.

– To nenuspėsi, – sutiko Mūdis. – Bet, kiek suprantu jų dabartinę padėtį, jie jau pakankamai aukso prisikasė Otage.

– *Pakankamai* aukso! – Atrodė, kad Balfuras tuojau vėl pratrūks kvatotis.

Mūdis gūžtelėjo pečiais.

– Na, – šaltai atsakė, – žinoma, pasirengsiu galimybei, kad jie atvyks. Bet to nesitikiu.

– Ne – žinoma, žinoma, – tarė Balfuras, stambia plaštaka plekšnodamas Mūdžiui per rankovę. – Pasikalbėkim apie viltingesnius dalykus. Sakyk: ką ketini daryti su savo krūva, kai jau sukaupsi padorią sumelę? Grįši Škotijon ir ten leisi lobį?

– Tikiuosi, – atsakė Mūdis. – Esu girdėjęs, kad žmogus gali sočiai sukaupti per keturis mėnesius ar greičiau, o aš tuomet iš čia išvykčiau dar prieš užeinant baisiausiams žiemos mėnesiams. Kaip manote – tikėtina?

– Visai tikėtina. – Balfuras šyptelėjo, žvelgdamas į anglis. – Tikrai visai tikėtina – taip, to gali ir tikėtis. Tai bičiulių mieste neturi? Tėvynainių, kurie pasitiktų krantinėje, vestųsi kartu?

– Neturiu, sere, – jau trečią kartą tą patį vakarą pasakė jam Mūdis. – Atkeliavau čia vienas ir, kaip jau sakiau, ketinu pats pralobti, kitų nepadedamas.

– Ak, taip, – atsakė Balfuras. – Pralobti pats – na, bent jau *mėginti*, kaip šiuolaikiška. Bet aukso kasėjo bičiulis jam lyg šešėlis, tai irgi žinok – šešėlis ar žmona...

Nuo tokios pastabos kambaryje nuvilnijo tramdomas juokas – ne atviras kvatojimas, tik tykus atodūsis, vienu metu pasigirdęs iš skirtingų pakampių. Mūdis apsidairė. Pajuto, kad oras atlėgo, visi lengviau atsiduso, jam baigus pasakojimą. Vyrai kažko bijojo, pagalvojo jis, o jo pasakojimas leido jiems atidėti baimę šalin. Pirmą kartą susimąstė, ar jų nuogaštavimai nebus kaip nors susiję su tuo siaubu, kurį jis regėjo „Su Dievu“. Mintis pasirodė keistai nemaloni. Nenorėjo tikėti, kad jo asmeninis prisiminimas gali būti paaiškinamas kitam, o juolab – kad tas kitas galėtų juo dalytis. (Vėliau pagalvojo, kad kenčiantis žmogus gali prarasti empatiją, pasidaryti savanaudis, nuvertinti visų kitų kančias. Kai tokia mintis jam toptelėjo, jis nustebo.)

Balfuras šypsojosi.

– Tataigis – šešėlis, ar žmona, – pakartojo pritariamai linkčiodamas Mūdžiui, lyg pašmaikštavęs būtų Mūdis, o ne jis pats. Kelis syk sauja pasiglostė barzdą ir nusijuokė.

Nes jam tikrai palengvėjo. Prarastas palikimas, apgaulingos vedybos, kilminga moteris *priversta dirbti* – tokios išdavystės tvėrė visai kitame pasaulyje, galvojo Balfuras, pasaulyje su svtainėmis, vizitinėmis kortelėmis ir sukniomis. Jam atrodė žavu, kad taip apsvirtęs gyvenimas gali būti laikomas tragedija – kad jaunuolis gali tai *išpažinti* griežtai tvardydamas gėdą žmogaus, kuris nuo pat gimimo mokomas, kad jo turtai niekada nepasikeis. Apie tai kalbėti čia – civilizuoto pasaulio priešakyje! Hokitika auga sparčiau negu San Fransiskas – taip rašė laikraštis, ir lygioje vietoje... senų pūvančių džunglių gyvastyje... potvynių užliejamose pelkėse ir vingiuotuose rūko grioviuose... klastingame vandenyje, sodriame rūdos. Čia vyrai nebūdavo prasisiekėliai – čia jie *prasisiekdavo*, atsitūpę purve ir jį plaudami. Balfuras priletė atlapą. Mūdžio pasakojimas apgailėtinas, bet jam sukilo tėviško nuolaidumo jausmai; Balfuras labai mėgdavo prisiminti, kad pats esąs šiuolaikiškas (verslus, neapsunkintas ryšių), o kiti vis dar kapanojasi senojo pasaulio papročiuose.

Žinoma, tai buvo nuosprendis, mažiau ką pasakantis apie kalinį negu apie teisėją. Balfuro valia buvo per stipri, kad jis prisipažintų

filosofuojas, nebent visiškai tvirtai empiriškai, – jo liberalumas nesuprato nevilties, kuri jam regėjosi bedugnė šachta, didelio gylio, bet be jokio pločio; tokioje jautiesi stingdomai vienišas, orientuotis gali tik lytėjimu, ir nieko joje nėra įdomaus. Siela jis per daug nesizavėjo – ji jam atrodė tik pretekstas didingesnėms, gyvybingesnėms humoro ir nuotykių paslaptims; apie tamsią sielos naktį nuomonės jis neturėjo. Dažnai sakydavo, kad vienintelė vidinė ertmė, į kurią jis kreipias dėmesį, yra apetitas, ir nors tai sakydamas juokdavosi ir atrodydavo labai patenkintas, tikrai retai kada parodydavo užuojautą situacijose, kuriose pridera rodyti užuojautą. Buvo dosnus atvirai kitų žmonių ateities erdvei, bet neturėjo kantrybės užkaltai jų praeities buveinei.

– Šiaip ar taip, – tęsė, – įsidėmėk, tamsta, ir antrąjį patarimą, pone Mūdi: susirask draugą. Čia daug draugijų, kurios apsidžiaugs dar viena rankų pora. Taip priimta, supranti: susirandi bičiulį, tada surenki draugiją. Nesu girdėjęs, kad kam nors pasisektų vienam. Turi reikiamą aprangą ir kitų daiktų?

– Deja, šia prasme priklausau nuo orų malonės, – atsakė Mūdis. – Mano lagaminas vis dar laive; oras per daug bjaurus, kad rizikuotume šįvakar kirsti slenkstį, ir man pasakė laukti savo daiktų muitinėje rytoj popiet. Mane patį atgabeno lichteris – nedidelė įgula labai narsiai atirkavo pasiimti keleivių.

– Ak, taip, – rimčiau atsakė Balfuras. – Vien per pastarąjį mėnesį sudužo trys laivai, kirsdami slenkstį. Tikras siaubas. Tarp kitko, iš to galima uždirbti. Kai atplaukia laivai, žmonės nebūna labai dėmesingi. Bet kai išplaukia – kai išplaukia, juose būna aukso.

– Esu girdėjęs, kad prisišvartuoti čia, Hokitikoje, ypač pavojinga.

– Ypač – o, taip. Ir nieko nepadarysi, jei laivas ilgesnis negu šimto pėdų. Gali pilnas prisipūsti garo, bet vis tiek nepakaks galios perplaukti. Tikri fejerverkai, visur aplink šaudo raketos. Bet kita vertus – juk ne tik garlaiviai. Ne tik didieji. Hokitikos slenkstis – iššūkis kiekvienam, Volteri. Jei pasitaikys nepalankus potvynis, ir škuną pasodins ant smėlio.

– Kuo puikiausiai tikiu, – atsakė Mūdis. – Mūsų laivas buvo barakas – ne per didelis, vikrus, pakankamai tvirtas didžiausioms audroms atlaikyti, – o kapitonas vis tiek nerizikavo. Nusprendė išmesti inkarą uosto prieigose ir laukti ryto.

– „Vaterlo“, taip? Jis dažnai čia plaukioja, pirmyn ir atgal iš Čalmerso.

– Tiesą sakant, privatus laivas, – atsakė Mūdis. – Pavadinimu „Su Dievu“.

Pavadinimas sukėlė tokią nuostabą, kad galėjai pamanyti, jog jis išsitraukė pistoletą. Mūdis apsidairė (vis dar švelnia mina) ir pamatė, kad visi kambaryje dabar jau atvirai žiūri į jį. Keli vyrai padėjo laikraščius, tie, kurie snaudė, atsimerkė, o vienas biliardo žaidėjų žengė jo link, į lempos šviesą.

Balfuras taip pat krūptelėjo išgirdęs barko pavadinimą, bet jo pilkos akys šaltai žvelgė į Mūdį.

– Mat kaip, – atsakė, regis, akimirksniu nusikratęs visų linksmų plepalų, kurie ligi šiol atrodė jam būdingi. – Prisipažinsiu, man to laivo pavadinimas nėra negirdėtas, pone Mūdi – nėra negirdėtas, bet jei neprieštarausi, norėčiau pasitikslinti ir kapitono pavardę.

Mūdis jo veide ieškojo labai konkrečios išraiškos – jei kas būtų privertęs, garsiai ją įvardyti jam būtų gėda. Mėgino išžiūrėti, ar Balfuras atrodo it kankinys. Neabejojo, kad jei pašnekovo protas įsivaizdavo arba prisiminė tokį pat antgamtinį siaubą, kokį „Su Dievu“ triume patyrė pats Mūdis, tuomet jo poveikis tikrai bus matyti. Bet Balfuras atrodė tik atsargus, kaip žmogus, išgirdęs, kad grįžo jo kreditorius, ir mintyse tuojau imantis kurpti pasiteisinimus ir pabėgimo planus, – neatrodė iškamuotas ar išsigandęs. Mūdis neabejojo, kad bet kas, regėjęs tai, ką buvo išvydęs jis, liktų paženklintas. Tačiau Balfuras vis tiek persimainė – pasidarė gudresnis, žvelgė aštriau. Tokia permaina Mūdį išbudino. Užplūdus jauduliui, suprato pašnekovo neįvertinęs.

– Kiek pamenu, kapitonas buvo vardu Karveris, – lėtai pratarė, – Frensis Karveris, jei gerai prisimenu; labai stiprus, niaurios išvaizdos, su baltu randu ant skruosto – ar toks ir jūsų pažįstamas?

– Toks. – Balfuras irgi tyrinėjo Mūdžio veidą. – Man labai smalsu, kaip susipažinote su ponu Karveriu, – po valandėlės pridūrė. – Žinoma, jei nepasirodysiu per daug landus.

– Atleiskite – mes nepažįstami, – atsakė Mūdis. – Tai yra neabejoju, kad, vėl mane pamatęs, jis manęs nepažintų.

Laikydamasis strategijos, pasiryžo į Balfuro klausimus atsakyti mandagiai ir nesivaržydamas: šitaip vėliau galės ir pats reikalauti atsakymų. Mūdis buvo labai gabus diplomatijos menui. Vaikystėje iš nuojautos suprasdavo, kad visada geriau noriai pasakoti dalį tiesos negu

gynybiškai gryną. Bendradarbiavimo įspūdis buvo labai vertingas – jau vien dėl to, kad reikalavo atsakyti tuo pačiu, atvirumu į atvirumą. Daugiau nebesidairė, atmerkė akis ir nutaisė atvirą veidą, kalbėjo tiesiai Balfurui, lyg vienuolika iš pakampių žvelgiančių vyrų nė kiek jo nejudintų.

– Tokiu atveju, – tęsė Balfuras, – drįsiu spėti, kad bilietą pirks iš laivo kapitono padėjėjo.

– Sumokėjau jam tiesiai į kišenę, sere.

– Asmeniškai su juo susitarei?

– Planą surezgė įgula, šeimininkui pritariant, – atsakė Mūdis. – Matyt, nesunkiai užsidirba papildomą šilingą. Nebuvo jokių gultų – gavai tik vietą po deniu ir nurodymą nežiopsoti ir nesipainioti po kojomis. Žinoma, ne itin patogų, bet aplinkybės mane vertė skubiai plaukti iš Danidino, kaip jau žinot, ir „Su Dievu“ vienintelis turėjo išplaukti tą dieną, kai man reikėjo. Iki šio sandorio nepažinojau nei kapitono padėjėjo, nei kitų keleivių, nei įgulos.

– Kiek keleivių plaukė tokiomis sąlygomis?

Mūdis ramiai pažvelgė Balfurui į akis.

– Aštuoni, – atsakė ir įsikišo cigarą burnon.

Balfuras skubiai puolė tikslintis:

– Tai tamsta ir dar septyni? Aštuoni iš viso?

Mūdis išsisuko nuo tiesaus atsakymo.

– Keleivių sąrašas bus paskelbtas pirmadienio laikraštyje – žinoma, galėsite pats pasižiūrėti, – atsakė nutaisęs mažumėlę nustebusią išraišką, lyg rodydamas, kad Balfurui ne tik nebūtina tikslintis, bet dar ir nemandagu. Pridūrė: – Žinoma, mano tikrojo vardo ten nebus. Keliavau pasivadinęs Filipu de Leisiu, nes toks vardas buvo įrašytas dokumentuose, kuriuos nusipirkau Danidinė. Valdžia galvoja, kad Volteris Mūdis šiuo metu kažkur Pietų Ramiajame vandenyne – tikriausiai plaukia į rytus, Horno link.

Balfuras nesusijaudino.

– Leisk man dar kai ko paklausti, – pasakė. – Norėčiau sužinoti tik – ar turi pagrindo apie jį galvoti gerai arba blogai. Tai yra apie poną Karverį.

– Nesu tikras, ar galiu sąžiningai atsakyti, – pratarė Mūdis. – Remiuosi tik įtarimais ir nuogirdomis. Manau, kad kažkas jį ginė iš

Danidino, nes jis nekantravo kelti inkarą, nors buvo pranašaujama, kad artėja audra, bet aš visiškai nežinau, kas vertė taip skubintis. Oficialiai nebuvau su juo supažindintas, kelionėje jį mačiau tik iš tolo ir tik retsykiais, nes jis dažnai būdavo savo kajutėje. Tad matot, ne kažin ko verta mano nuomonė. Tačiau...

– Tačiau... – paragino Balfuras, Mūdžiui nutilus. Laukė.

– Atvirai kalbant, sere, – Mūdis atsigręžė tiesiai į pašnekovą, – plaukdamas sužinojau tam tikrų dalykų apie laivo krovinį ir suabejojau, ar jo verslas garbingas. Jei kuo ir esu tikras, tai tuo, kad niekada nenorėčiau tapti pono Karverio priešu, jei tik galėčiau to išvengti.

Tamsiaplaukis Mūdžiui iš kairės pastiro.

– Sakėte, kad kažką radote krovinyje? – įsiterpė jis, pasilenkęs pirmyn.

„Štai! – pagalvojo Mūdis, o paskui: – Dabar metas pasinaudoti pranašumu.“ Atsigręžęs kreipėsi į naująjį pašnekovą:

– Atleiskite, jei nenoriu plėstis, – pasakė. – Nenorėčiau parodyti jums, sere, nepagarbos, bet mudu nepažįstami, ar tiksliau, *aš* nepažįstu *jūsų*, nes mano pokalbis su ponu Balfuru šįvakar pasiekė ne vien jo ausis. Taigi, esu neparankioje padėtyje, ne dėl savęs, nes apie save papasakojau tiesą, bet dėl jūsų, nes jūs su manim susipažinote pats neprisistatęs ir klausėtės mano poringės neprašytas ir nieko nesakydamas. Neturiu ką slėpti apie šią ar bet kurią kitą kelionę, kurioje esu buvęs, bet prisipažįstu, – jis vėl atsigręžė į Balfurą, – nemalonu būti šitaip neatlyžtamai klausinėjamam tardytojo, kuris nieko neatskleidžia apie savo ketinimus.

Pašnekėta buvo bent kiek agresyviau, negu Mūdis buvo pratęs, bet jis kalbėjo ramiai ir oriai, žinodamas, kad yra teisus. Nemirkčiojo – žvelgė į Balfurą ir laukė, išpūtęs švelnias akis, kol anas atsakys. Balfuras sušnairavo į tamsiaplaukį, įsiterpusį į jų pokalbį, tuomet vėl pažvelgė Mūdžiui į akis. Atsiduso. Pakilo nuo krėslo, švystelėjo cigaro nuorūką į ugnį ir ištiesė ranką.

– Tamstos taurė tuščia, pone Mūdi, – tyliai pratarė. – Malonėk, tamsta, man leisti.

Tylomis priėjo prie gėrimų stalelio, tamsiaplaukis nusekė paskui, išsitiesęs visu ūgiu – beveik siekė žemas kambario lubas. Palinko prie Balfuro ir ėmė nekantriai kuždėti jam ausin. Balfuras linktelėjo ir taip

pat kažką sukuždėjo. Tikriausiai nurodymą, nes tamsiaplaukis tuomet priėjo prie biliardo stalo, pamojo šviesiaplaukiui prisiartinti ir pakuždomis perdavė jam žinią. Stebėdamas juos, Mūdis pajuto grįžtant savo įprastą įkarštį. Brendis jį išbudino, jis sušilo ir išdžiūvo; niekas taip nepataisydavo nuotaikos kaip viltis išgirsti pasakojimą.

Dažnai pasitaiko, kad kai sielą slegia rūpestis, o jai tenka tvarkytis su dar vienu sunkumu, niekaip su ja nesusijusiu, tuomet antroji problema virsta lyg balzamu pirmajai. Taip dabar jautėsi Mūdis. Pirmą kartą nuo tada, kai išlipo iš lichterio, pajuto gebąs aiškiai mąstyti apie neseniai ištikusią nelaimę. Naujosios paslapties kontekste asmeninis prisiminimas kažkaip išsilaisvino. Mūdis prisiminė jį kamavusią sceną – kaip prisikėlė numirėlis, koks kruvinas buvo jo kaklas, kaip jis klykė, – ir ši jam pasirodė pasakiška, sensacinga, vis dar siaubinga, bet daug lengviau paaiškinama. Pasakojimas jam įgijo vertės: gali jį paversti pelnu išmai-nydamas.

Stebėjo, kaip vyrai perduoda žinią vienas kitam. Tikrinių daiktavardžių neatskyrė – neleido nepažįstamų akcentų makalynė, bet buvo akivaizdu, kad aptariamasis klausimas susijęs su kiekvienu iš susirinkusiųjų. Prisivertė atsargiai ir racionaliai įvertinti padėtį. Sykį tą vakarą jau buvo suklydęs dėl nedėmesingumo – daugiau nesuklyso. Įtarė, kad rezgami kokie nors pikti kėslai, galbūt – suokalbis prieš kitą žmogų. Galbūt prieš poną Karverį. Jų dvylika, ir Mūdžiui tai priminė prisiekusiuosius... bet tai neįmanoma, jei tarp jų yra kinai ir maoris čiabuvis. Ar bus įsi-brovęs į kažkokią slaptą tarybą? Bet kokią gi tarybą galėtų sudaryti tokia rasių, pajamų ir padėties įvairovė?

Nereikia nė sakyti, kad Mūdžio išraiška neišdavė jo minčių. Nuta-aisė miną tiksliai per vidurį tarp gilaus suglumimo ir atsiprašymo, lyg rodydamas puikiai suprantąs, kad kelia rūpesčių, bet nenutuokiąs, kokie tie rūpesčiai galėtų būti, o dėl to, kaip jam derėtų elgtis, mielai klausy-siaš bet kieno patarimo, kad tik netektų spręsti pačiam.

Lauke vėjas pakeitė kryptį, kaminu įsliuogė drėgnas gūsis, ryškiu raudoniu sužioravo žarijos ir Mūdis akimirksnį užuodė jūros druską. Storulis arčiausiai ugnies, regis, atsibudo nuo spragsėjimo židinyje. Ste-nėdamas pakilo iš krėslu ir nugūrino pas kitus prie gėrimų stalelio. Jam nuėjus, Mūdis liko vienas prie ugnies su žmogumi eglute austu kostiu-mu; pastarasis dabar pasilenkė ir prašneko.

– Jei neprieštarausite, norėčiau prisistatyti, – pasakė, pirmą sykį spragtelėdamas ir atverdamas cigarečių dėkliuką, ir traukdamas iš jo cigaretę. Kalbėjo su akivaizdžiai prancūzišku akcentu, jo manieros buvo taupios ir mandagios. – Aš vardu Oberas Gaskonas. Tikiuosi, neišsižeisite, kad jau žinau jūsų vardą.

– Na, koks sutapimas, – tarė Mūdis, mažumėlę krūptelėjęs iš nuostabos, – man regis, aš jūsų taip pat žinau.

– Tuomet mudu pažįstami, – atsakė Oberas Gaskonas. Jis rausėsi ieškodamas degtukų, dabar stabtelėjo tebelaikydamas ranką krūtinės kišenėlėje – lyg žvitruolis pulkininkas, pozuojantis eskizui. – Bet man smalsu. Iš kur mane žinote, pone Mūdi?

– Šįvakar perskaičiau jūsų kalbą penktadienio *Vakarų pakrantės dienoje* – teisingai? Jei gerai pamenu, surašėte Magistrato teismo nuomonę.

Gaskonas nusišypsojo ir išsitraukė degtukus.

– Dabar supratau. Aš – vakarykštė naujiena. – Ištraukė degtuką, pasidėjo ant kelio bato aulą ir prisidėgė, brūkštelėjęs per padą.

– Atleiskite, – pradėjo Mūdis išsigandęs, kad aną užgavo, bet Gaskonas papurtė galvą.

– Neįsižeidžiau, – atsakė prisidėgęs cigaretę. – Taigi. Atvykote kaip nepažįstamasis į naują miestą, ir ką pirmiausia veikiate? Susirandate vakarykštį laikraštį ir perskaitote teismo skelbimą. Sužinote pavardes ir tų, kas laužo įstatymus, ir tų, kas įstatymus vykdo. Nebloga strategija.

– Aš tyčia taip neplanavau, – susikuklino Mūdis.

Gaskono pavardė buvo trečiajame laikraščio puslapyje, po trumpu, gal pastraipos ilgio pamokslu apie nusikaltimų nedorybę. Prieš šią prkalbą išspausdintas sąrašas visų tą mėnesį areštuotų. (Iš tų pavardžių jis nieko neprisiminė, o ir Gaskono pavardę įsidėmėjo tik todėl, kad kadaise turėjo lotynų kalbos mokytoją pavarde Gaskojenas – tas panašumas ir patraukė jo žvilgsnį.)

– Kaip bebūtų, – atsakė Gaskonas, – bet šitaip vis tiek priartėjote prie pačios mūsų nerimo šerdies: jau dvi savaites visi vien apie tai ir tešneka.

Mūdis susiraukė.

– Apie smulkius nusikaltėlius?

– Ypač apie vieną.

– Man spēlioti? – linksmai paklausē Mūdis, anam nutilus.

Gaskonas gūžtelējo pečiais.

– Nesvarbu. Turiu galvoje paleistuvē.

Mūdis kilstelējo antakius. Mēgino prisiminti areštų saraką – taip, galbūt vienas iš vardu jame tikrai buvo moters. Svarstē, kā gi visi Hoki-
tikoje galētų šnekēti apie paleistuvēs areštā. Valandžiukę dēstē mintyse
tinkamus žodžius, bet Gaskonas, jo nuostabai, nusijuokē.

– Erzinuosi, – pasakē. – Nesileiskite erzinamas. Žinoma, kad jos
nusikaltimas nebuvo nurodytas, bet jei skaitytumēte su trupučiu vaiz-
duotēs, pastebētumēte. Ji prisistato kaip Ana Veterel.

– Nelabai žinau, kaip skaityti su vaizduote.

Gaskonas vėl nusijuokē, išpūsdamas tirštā dūmų kamuolį.

– Bet juk jūs advokatas, tiesa?

– Tik pagal išsilavinimą, – nejaukiai atsakē Mūdis. – Dar nebuvo
pakviestas prie Baro.

– Na, štai: Magistrato kalboje visada esama tam tikro tono, – pa-
aiškino Gaskonas. – *Vakarų džentelmenai* – pirmoji užuomina. *Gėdingi
degradavusios nusikaltimai* – štai antroji.

– Mat kaip, – atsakē Mūdis, nors nieko nesuprato. Jo žvilgsnis nu-
krypo Gaskonui per petį: storulis priėjo prie poros kinų ir kažką rašē
užrašų knygelēs priešlapyje, o tie skaitē. – Galbūt moteris nekaltai apkal-
tinta? Galbūt dėl to visi apie ją šneka?

– Ak, ji pasodinta ne už paleistuvystę, – atsakē Gaskonas. – *Tai*
seržantams nē motais! Jei tik klientai diskretiški, jie visai mielai žiūri
pro pirštus.

Mūdis laukē. Gaskono balse buvo girdēti nerami gaidelē: jis šnekē-
jo tuo pat metu ir atsargiai, ir kaip suokalbininkas. Mūdžiui atrodē, kad
juo negalima pasitikēti. Tarnautojas buvo maždaug tarp trisdešimties
ir keturiasdešimties metų. Blyškūs plaukai virš ausų ėmę sidabrėti, jis
nešiojo blyškius ūsus, sušukuotus į šonus nuo centro. Eglute austas kos-
tiumas buvo pasiūtas taip, kad priglustų prie kūno.

– Kur ten, – po geros valandėlēs pridūrē Gaskonas, – net ir pats
seržantas pas ją prašēsi, vos uždarēs!

– Uždarēs? – pakartėjo Mūdis, pasijutęs kaip kvailys.

Galētų anas šnekēti ne taip paslaptinai ir ilgesnėmis atkarpomis.
Atrodē išsprusęs (Tomas Balfuras greta jo buvo apsamojoęs it kelmas),

bet kažkaip regėjosi, kad gailisi savo išprusimo. Kalbėjo it nusivylęs, lyg tobulybė jam būtų vien prisiminimas – o paskui liūdesys, nes ji prarasta.

– Ji atsidūrė teisme už tai, kad mėgino pasidaryti galą, – pasakė Gaskonas. – Kaip ironiška, tiesa? Atsidūrė ne ten, kur tikėjosi.

Mūdziui atrodė nepadoru tam pritarti, o ir apskritai apie tai mąstyti jam visai nesinorėjo. Norėdamas pakeisti temą, tarė:

– O mano laivo šeimininkas – ponas Karveris? Spėju, kažkaip susijęs su ta moterimi?

– O, taip, Karveris dar ir kaip *susijęs*, – atsakė Gaskonas. Pažvelgė į cigaretę savo rankoje, staiga, regis, ja pasibjaurėjo ir švystelėjo ugnin. – Jis nužudė savo vaiką.

Mūdis net atšoko iš siaubo.

– Atsiprašau?

– Žinoma, to negalima įrodyti, – niauriai paaiškino Gaskonas. – Bet jis – tikras žvėris. Visai teisingai nusprendėte jo vengti.

Mūdis žvelgė į jį, vėl nesumodamas, ką atsakyti.

– Kiekvienas žmogus turi savo troškimų, – po akimirkos pridūrė Gaskonas. – Vienų – auksas, kitų – moterys. Suprantate, Ana Veterel buvo ir viena, ir kita.

Tuo metu grįžo storulis, prisipildęs taure; atsisėdo, pažvelgė pirma į Gaskoną, o paskui į Mūdį ir, regis, miglotai prisiminė socialinę pareigą prisistatyti. Pasilenkė ir atkišo ranką.

– Dikas Maneringas.

– Malonu, – gana automatiškai atsakė Mūdis.

Jautėsi sutrikęs. Jei anas nebūtų pertraukęs Gaskono kaip tik tą akimirką, būtų buvę galima labiau jį pakamantinėti apie paleistuvę. Dabar mėginti grįžti prie tos temos, šiaip ar taip, būtų nesubtilu. Gaskonas vėl atsilošė krėsele, tapo nenuspėjamas. Vėl ėmė sukioti rankose cigarečių dėkliuką.

– „Velso princo operos teatras“ – mano, – pridūrė Maneringas atsilošdamas.

– Nuostabu, – atsakė Mūdis.

– Vienintelis miesto teatras.

Maneringas krumpliais pabarbeno į krėslą ranktūrį, nesugalvodamas, ką toliau sakyti. Mūdis dirstelėjo į Gaskoną, bet tarnautojas gįžiai žvelgė sau į skreitą. Buvo aišku, kad vėl prisigretinęs storulis jam labai

nemalonus; taip pat aišku, kad jis nematė priežasties slėpti nepasitenkinimo nuo savo nepasitenkinimo objekto – kurio veidas, susigėdęs pastebėjo Mūdis, nusidažė labai tamsiu raudoniu.

– Pirma nenorom pastebėjau jūsų laikrodžio grandinėlą, – pagaliau pratarė Mūdis, kreipdamasis į Maneringą. – Tai Hokitikos auksas?

– Graži, ką? – atsakė Maneringas, nepažvelgdamas sau į krūtinę, nekeldamas pirštų puošmenai pačiupinėti. Vėl pabarbeno į krėslo ranktūrį. – Iš tikrųjų tai Klutos grynuoliai. Buvau Kavarau, Danstane, paskui Klutoje.

– Prisipažįstu, šie pavadinimai man negirdėti, – atsakė Mūdis. – Kiek suprantu, tai Otago laukai?

Maneringas patvirtino, kad taip ir esą, ir ėmė smulkiai pasakoti apie kasybos bendroves bei žemsiurbių privalumus.

– Jūs visi čia aukso kasėjai? – jam baigus paklausė Mūdis, pirštais ore sukdamas ratą ir rodydamas, kad klausia apie visus susirinkusiuosius.

– Nė vienas – žinoma, išskyrus kinus, – atsakė Maneringas. – Mes vadinami stovyklų palydovais, nors dauguma pradėjome tarpeklyje. Kur daugiausia aukso randama aukso laukuose? Viešbučiuose. Lūšnose. Bičiuliai viską švaisto vos radę. Klausyk: galbūt net protingiau pradėti verslą, o ne keliauti į kalvas. Įsigyk licenciją, imk pardavinėti grogą.

– Tikriausiai išmintingas patarimas, jei ir pats taip darote, – atsakė Mūdis.

Maneringas atsilošė krėsle, regis, labai patenkintas komplimentu. Taip, jis paliko laukus, o dabar mokėdavo kitiems, kad darbuotųsi jo sklypuose už radinių procentą; jis iš Sasekso; Hokitika – šauni vieta, bet čia mažiau merginų, negu priderėtų tokio dydžio miestui; jam patinkanti visokiausia harmonija; savo operos teatrą jis nusižiūrėjęs nuo teatro „Adelfi“ Vest Ende; pajutęs, kad dainelių prie vakarienės niekas negalįs pralenkti; jis nekenčias aludžių, o nuo silpno alaus bloguoju; potvyniai Danstane buvę siaubingi – siaubingi; Hokitikos lietus nepakeičiamas; pasikartosias, bet nesama nieko dailesnio už keturbalsę harmoniją – balsai pinasi it šilko ataudai.

– Žavinga, – murmėjo Mūdis.

Gaskonas per visą šį monologą nė nekrustelėjo, tik jo ilgos, blyškios rankos įkyriai ritmingai suko ir suko skreite sidabrinį dėkliuką;

Maneringas savo ruožtu tarnautojo apskritai nepastebėjo, o visą prakalbą suskėlė žvelgdamas į kažkokį tašką trys pėdos virš Mūdžio galvos, lyg Mūdis taip pat jam per daug nerūpėtų.

Galiausiai kuždesių audra, siautusi aplink juos, pasiekė kažkokią atomazgą ir storulis liovėsi pliauškęs. Tamsiaplaukis grįžo, atsisėdo kur ir pirma – Mūdžiui iš kairės; paskui jį atėjo Balfuras, nešinas dviem dosniai pripiltomis brendžio taurėmis. Vieną padavęs Mūdžiui, numojo ranka į pastarojo padėką ir atsisėdo.

– Turiu pasiaiškinti, – tarė, – dėl to, kaip nemandagiai ką tik tamstą kamantinėjau, pone Mūdi, – nereikia raukytis, tai gryna tiesa. Iš tikrųjų – iš tikrųjų – na, iš tikrųjų, sere, reikia ilgai pasakoti, ir trumpiau paaiškinti nemoku.

– Jeigu malonėtumėt mumis pasitikėti, – pridūrė Gaskonas, sėdėdamas iš kito Balfuro šono, gana bjauriu, apsimestinai mandagiu tonu.

Tamsiaplaukis staiga palinko kėrsle ir pridėjo:

– Ar kas nors iš čia susirinkusiųjų norėtų pareikšti abejonę?

Mūdis markstydamasis apsižvalgė, bet niekas neprašeko.

Balfuras linktelėjo; palaukė dar akimirką, lyg prie ano mandagumo pridurdamas dar ir savąjį, tada tęsė.

– Iškart tamstai sakau, – kalbėjo jis Mūdžiui, – kad nužudytas žmogus. Tas tamstos padugnė – tai yra Karveris, kapitonu jo nevadinsiu – jis žudikas, nors tegu mane v...iai griebia, jei galiu paaiškinti, kaip ir kodėl. Tiesiog žinau – taip tikrai, kaip kad matau tą taurę tamstos rankoje. Taigi: jei tamsta suteiktum man garbės ir išklaustum vieną to niekšo istoriją, tuomet galbūt... na, galbūt norėtum mums padėti, turint galvoje tamstos padėtį.

– Atleiskite, sere, – pertarė Mūdis. Paminėjus žmogžudystę, širdis jam ėmė smarkiai daužytis: galbūt tai vis dėlto kaip nors susiję su pamėkle „Su Dievu“. – Kokia yra mano padėtis?

– Jis turi galvoje, kad jūsų lagaminas vis dar tame barke, – įsiterpė tamsiaplaukis. – O rytoj popiet eisite į muitinę.

Balfuras, regis, mažumėlę suirzo; numojo ranka.

– Apie tai pasikalbėkim netrukus, – pasakė. – Pirma meldžiu išklausti istoriją.

– Mielai išklausysiu, – atsakė Mūdis, nežymiai pabrėždamas pastarąjį žodį, lyg įspėtų aną daugiau nieko nesitikėti ar nereikalauti. Jam

pasirodė, kad blyškiu Gaskono veido nuslydo pašaipus šypsnyš, bet jau kitą akimirką jo mina vėl sugižo.

– Žinoma – žinoma, – viską supratęs atsakė Balfuras. Padėjo bren-
džio taure, sunėrė pirštus ir smagiai trakštelėjo krumpliais. – Na, gerai.
Pamėginsiu tamstą, pone Mūdi, supažindinti su mūsų sueigos priežas-
timi.